

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
2/2016
16. január 2016

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

TATRY ZAS UKÁZALI
SVOJU ODVRÁTENÚ TVÁR
Strana 4.

PRIVEĽMI JE HORÚCA
KACZYNSKÉHO POLIEVKA
Strana 5.

FŇUKANÍM NAD MINULOSŤOU
BUDÚCNOSŤ NEZLEPŠÍME
Strana 6.

HELSINKI, DCÉRA BALTU –
BIELA LABUŤ SEVERU
Strana 8.

ZÁZRAČNÝ KRESLIAR
LADOVÝCH LÍNIÍ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Viem, bolesti máme veľa, a príznakov ich riešenia biedne málo. Vývoj vo svete i opatrenia vlády pomohli, že klesá nezamestnanosť, lepší výber daní umožnil tri nádielky sociálnych opatrení, ale takmer nedotknuté sú rovnako naliehavé potreby: aby obyčajní ľudia mali právo na právo, aby oligarchovia nerabovali štátnu kasu, aby úplatky nerozhodovali o verejných objednávkach, aby staroba bola dôstojná, aby chorý človek mal opateru na úrovni tretieho tisícročia, aby sa byty stavali aj pre obyčajných ľudí, aby diaľnica aspoň po tridsiatich rokoch dokázala spojiť Bratislavu s Košicami... Všetko to sa rieši pomaly, príliš pomaly na tempo čias – a ešte fanfaronovsky, ako by sa dial záraz. Veľké korporácie po novembri 1989 zhltnú náš priemysel a dnes sme im len zásobáreň kvalifikovanej a lacnej pracovnej sily – a my sa tvárimy, akoby to inak ani nemohlo byť.

V takom ovzduší zabúdame na veci, ktoré nás zdanlivo tak netrápia. Napríklad na školstvo, na spoločenský status, postavenie, úroveň, i mzdu učiteľa. Vrávime, že na všetko nie sú peniaze – ale vysokých škôl máme na počet obyvateľov šesťkrát (!) viac ako krajina s prvými univerzitami v Európe – Taliansko. To ich má päťdesiatšesť, podľa nás by ich malo mať tristošesťdesiat. Všetci o tom nezmysle vedia, ale nič sa nedeje. Peniaze sa rozhadzujú lárom-fárom a úroveň vzdelania pri takej hypertrofii potichu klesá!

Po voľbách prídu zase štyri roky novej vlády. Ak jej len trochu bude záležať na budúcnosti Slovenska dlhšej ako jedno volebné obdobie, je tu pre ňu osudová výzva: zabezpečiť vyššiu úroveň školstva. Tá sa nedosiahne reorganizáciami ani všelijakými zásahmi zvonka, no najmä vyšším ocenením učiteľov na všetkých stupňoch škôl. Učiteľské povolanie sa raz musí spoločenskou úrovňou, ale aj úmerným finančným ohodnotením stať prítlačným pre budúcich vysokoškolákov. Len tak bude mať slovo učiteľ, docent, profesor ten rang ako voľakedy.

Malý národ môže byť veľkým len svojím vzdelaním. A zárukou vzdelania bol, je a bude učiteľ.

Ján ČOMAJ

Štúrovo už dávno nie je miestom, kde sa národnosti tolerujú Patrioti a felvidéckí pohrobkovia

Text a foto: Margaréta VYŠNÁ

Myšlienky na pamätník Ludovítovi Štúrovi v Štúrove vznikali dávno, ale rozhodnutie postaviť ho padlo pred rokom na zasadnutí výboru Miestneho odboru Matice slovenskej v Štúrove. Rozposlali sme prosbopisné listy na všetky strany a žiadali pomoc. „Miestny odbor Matice slovenskej (MO MS) v Štúrove v súvislosti s blížiacim sa výročím Ludovíta Štúra uznal za nanajväč potrebné aktuálne a nevyhnutné osadenie busty alebo pamätnej tabule venovanej jeho osobnosti v meste Štúrovo. Za súčasných okolností a podmienok to nebude jednoduché,“ písali sme v liste.

Konflikty okolo slovenčiny a pamätníkov sa začali v Štúrove skôr. V marci na sedemdesiate výročie oslobodenia mesta miestny Slovenský zväz protifašistických bojovníkov osadil novú dvojjazyčnú tabuľu a prekryl tým pôvodnú jedinú tabuľu (v meste) iba so slovenským textom.

■ TABUĽOVÁ VOJNA

Na tabuľu finančne prispelo mesto. Štúrovčania vedia, že dvojjazyčný text je podmienkou. Mimochodom, štúrovské mestské zastupiteľstvo je zložené z piatich poslancov za SMK, z troch za Most – HÍD, šiesti sú nezávislí a jeden je za SMER-SD. Nespokojnosť s narastajúcim slovenským „živlom“ pokračovala na sviatok sv. Cyrila a Metoda osadením pamätnej tabule akademickému sochárovi Jozefovi Ostrovskému pri príležitosti jeho sto desiateho výročia narodenia. Umelec, rodák z Chtelnice, prežil v Štúrove posledné roky svojho života zabudnutý a zavrhnutý vtedajším komunistickým režimom vo svojej dielničke pri vinárni. Bola to priam naša povinnosť vzkriesiť jeho osobnosť. Mesto tabuľu finančne nepodporilo. Štúrovčania vedia, že najmä pre jednojazyčný text na tabuľu. Na slávnosť prišiel jediný zástupca mesta – primátor, ktorý tabuľu aj odhalil. Vzápätí začali miznúť vence so slovenskými trikolórami a na matičné informačné

Zakladajúci kameň, paradoxne, vytesali u susedov v Maďarsku.

tabule na budove Matice sa začali maďarské „nálepkové“ výpady.

V priebehu jesene po prvýkrát zorganizovali matičiari Dni Ludovíta Štúra v Štúrove. Štúrovi sa venovalo osem podujatí, posledným podujatím bolo premietanie filmu Ludovít Štúr režiséra Fedora Bartka v kinosále zaplnenej do posledného miesta žiakmi a študentmi.

Bolo to pravdepodobne prvé verejné premietanie na Slovensku po premiére v RTVS.

O vybudovaní pamätníka Ludovítovi Štúrovi sa medzi Štúrovčanmi hovorí minimálne dve generácie. Konflikty okolo Štúrovho pamätníka v Štúrove sú po treniciach okolo komárňanského súsošia sv. Cyrila a Metoda druhým veľkým upozorne-

ním na chýbajúcu účasť Slovákov na správe verejných vecí v samosprávach na južnom Slovensku.

■ ZÁPACH... ČOHO?

Nečinnosť polície pri odhaľovaní základného kameňa pamätníka je trestuhodná. Jej zásah mal byť samozrejmy. Nebol ani po upozorneniach. Lenže radosť z prerodu myšlienky a zámeru na skutočnosť bola natoľko veľká, že u mnohých zatienila aj hnev voči zapáchajúcejmu hnoju tiahnucemu sa od Dunaja. Naopak, veľakrát pocit úspechu sprevádza aj ľútosť a súcit nad úbohým ľudským tvorom, obnaženým do nedôstojnej, úbohej podstaty. Podobnú nedôstojnú pozíciu počas osláv si dobrovoľne zvolili niektorí zástupcovia mesta, stojaci osamotene obďaleč pri ošúchanom plote namiesto postov v predných radoch, ktoré im na slávnostiach právom patria. Potvrdením tohto úspešného úsilia štúrovských matičiarov bol vrcholný akt koplepania základného kameňa. To, čo sa dialo potom, to je hra o domov, lebo cudzina je ako nevychodená tma bez dverí. Každý deň bez domova je premárnený a stratený. A my predsa nechceme žiť zmárnosťou a zostratených dní atešťať sa z pocitu skromnosti. Veď Štúrovčanmi má právo nazvať sa iba jedennásťtisíc obyvateľov Slovenska. A tí sú už iní. Štúrovo už nie je miesto, kde sa tolerujú národnosti.

3 OTÁZKY PRE:

Jána LITECKÉHO ŠVEDU, predsedu PV ZPKO

Nová doba prináša aj nové nebezpečenstvá

• Stali ste sa predsedom organizácie Politický väzni Zväzu protikomunistického odboja. Ako z tejto pozície hodnotíte slovenskú spoločnosť?

Keďže naša organizácia od samého začiatku v roku 1990, keď vznikla, nebola ochotná robiť kompromisy v základných morálnych a svetonázorových veciach, a zrejme aj preto, že sa premenovala, je stále v nemilosti médií. Žiaľ, ovládajú ich stále tí istí ľudia ako do roku 1989. Našťastie neodrážajú pravý stav našej spoločnosti. Na lepšiu ilustráciu situácie, v ktorej žijeme, spomeniem výrok slovenského prezidenta Milana Kučana po páde komunizmu a dosiahnutí samostatnosti v roku 1991: „Odtiaľ už nič nebude také,

ako bolo, samozrejme s výnimkou tlače.“ Tento citát absolútne vystihuje našu realitu. Mimochodom, Slovensko je asi jediný štát na svete, ktorý nemá svoju televíziu a ani svoj rozhlas. Zaujímavé, že našej vláde s jej plagátovou „proslovenskou“ rétorikou to vôbec neprekáža.

• Majú v súčasnej spoločnosti miesto organizácie, akou je vaša?

Myslím si, že majú ešte dôležitejšiu funkciu, ako by sa zdalo. Pretože tu nejde len o pripomínanie minulosti a o poučenie, čomu sa máme vyhýbať. Nová doba prináša v novom balení, paradoxne, rovnaké nebezpečenstvá a idey, pre ktoré naši členovia dlhé roky sedeli vo väzeniach alebo boli popravení. Medzi ne

patri až neuveriteľný rozklad tisícročných európskych hodnôt kresťanstva a identity.

• Aký prínos predstavuje vaša organizácia pre spoločnosť?

Okrem toho, že pre svojich členov vytvára „väčšiu rodinu“, určitým spôsobom nahrádza spoločenský život, o ktorý ako perzekvovaní v podstate prišli. Keďže boli plánovite vytesňovaní zo všetkých dôležitých väzieb, či už pracovných alebo spoločenských, pôsobí naša organizácia aj ako morálny symbol a vzor charakterného, nepoddajného postoja, aký je žiadaný v každej dobe – dnes rovnako ako v krvavých päťdesiatych rokoch.

Eva ZELENAYOVÁ
Foto: autorka

V SNN 3/2016
SI PREČITATE

■ Generálna prokuratúra podala žalobu na bývalého predsedu Matice slovenskej
■ Slovenská republika pridala podpis pod spoločné vyhlásenie o rodovej rovnosti
■ Patrilo do zakladajúcej družiny národovcov – staviteľov Matice slovenskej

Mediálna politika Smeru dokazuje, že mu je bližšia košľa ako kabát

Volebný ťah vládnej strany je ukážkový

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Viest' predvolebnú kampaň z pozície vládnej strany sa všeobecne považuje za nevýhodné. Smer-SD dokazuje, že to nemusí platiť vždy. Najmä ak filozofický obsah strán nahradí marketing. V ostatnom období je zreteľný nielen v takých stranách, akou je Matovičovo OĽaNO, ale aj v Smere.

Smer mal odjakživa výborne zvládnutú vlastnú mediálnu politiku. Nemal problém sa zviditeľniť ani z pozície opozičnej strany. Ustavične zvolával tlačové konferencie k akémukoľvek prešlapu vládnej politiky. A vláda zlepená z množstva politických subjektov poskytovala príležitosti až-až.

■ PARALYZOVANÁ OPOZIČIA

V ostatnom čase znova pozorujeme zvýšenú aktivitu Smeru, čo sa týka tlačových konferencií. Skvele naplánovaná politika sociálnych balíčkov, ale aj pohotová reakcia na dianie doma aj v zahraničí zabezpečuje Smeru bezkonkurenčný rast preferencií. Opozíciu vidno akurát tak na bilbordoch alebo trčať na poliach – bez akéhokoľvek obsahu. Čo už len

môže evokovať meno vystavané zo slamy uprostred poľa? Smer počas celého volebného obdobia dokázal, že má pod kontrolou všetko dianie v štáte. Opozícia je aj z toho paralyzovaná a nedokáže sa vzoprieť k nijakej racionálnej činnosti. Nepredstavuje nijakú alternatívnu politiku, aj keď tém sa núka dosť. Príkladom môže byť Maďarsko či Poľsko. Smer sa takmer samovražedne chopil utečeneckej témy, riskujúc vyradenie strany spomedzi európskych socialistov. Ale zabezpečil si pokoj v štáte a zahnal do kúta strany, ktoré organizovali protestné zhromaždenia proti islamizácii Európy.

■ HRIECHY KDH

Že filozoficky hodnotová politika nie je základom žiadnej relevantnej

strany na Slovensku, je dlhodobou známa. Už po roku 1989 sa vytvorila spoločenská objednávka preferujúca zmysel pre korupciu. Príkladov je dosť, aktuálnym sa javí bratislavský PKO či pridelovanie bytov v centre Bratislavy. Bola to robota KDH a bývalý starosta, neskôr primátor mesta Ďurkovič sa z okien svojho veľkého bytu vedľa Primaciálneho paláca môže iba usmievať, ako mu vyšlo zburanie socialistickej architektúry na pobreží Dunaja. Že sa stala kultovým miestom pre celú generáciu Bratislavčanov, ho zrejme netrápilo, keď dal súhlas na predaj pozemku pod samotnou stavbou. Výstavba škatúl na pobreží nie je o nič fenomenálnejšia než dnes už bývalý PKO. A čím iným bolo pridelovanie bytov v lukratívnych štvrti

Premiéroví Robertovi FICOVI nemožno uprieť štátnické vlohy.

tiach Bratislavy než korupciou najhrubšieho zrna?

■ DZURINDOVE PRIZNANIA

Až nedávno sa verejnosť mohla dozvedieť, čo bolo pravou príčinou vzniku SDK. Jej bývalý predseda Dzurinda sa pred mladým publikom na sklonku minulého roku priznal, že Čarnogurský mu chcel vytiahnuť stoličku spod tela, nuž vytvoril ďalší klon KDH. Jeho osobné ambície išli tak ďaleko, že počas prvého volebného obdobia vlády, ktorej bol premiérom, snaživo likvidoval prácu

svojich predchodcov. Pre štát, ktorý mal za sebou iba päť rokov existencie, to bola zničujúca politika. V ďalšom období rozpredal striebro štátu a dnes sa chváli, ako zmenil Slovensko.

Marketing strany Smer je nateraz neprekonateľný. Obdivuhodne organizovaná vnútrostranícka mediálna politika prináša výsledky. Je preto neodpušiteľné, že strana, ktorá dokáže robiť excelentnú mediálnu politiku vo vlastný prospech, sa takmer vôbec nezaujíma o mediálnu politiku na celoštátnej úrovni.

Prvý raz v dejinách samostatného Slovenska sa daň na potraviny znížila

Vybrané produkty zlacneli o desatinu

Ivan BROŽIK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Od prvého januára tohto roka sa daň na niektoré druhy vybraných potravín znížila z dvadsiatich na desať percent. Týka sa to jedenástich sortimentných kategórií a sto osemdesiatich druhov tovarov. Ide o potraviny ako chlieb, mlieko, maslo, čerstvé mäso a slovenské ryby. Kontrolu vývoja ich cien vykonávajú vždy v polovici mesiaca monitorovacie skupiny zložené zo zástupcov poľnohospodárov, potravinárov a dôchodcov.

„V tomto prípade sme si povedali, že ideme len na vybraný okruh základných potravín, ktoré ľudia najčastejšie kupujú. Nešli sme ďalej, nechceme, aby sa okolo toho špekulovalo,“ zdôraznil predseda vlády Robert Fico. Zároveň dodal, že „pokiaľ by sme mali k dispozícii väčší objem finančných prostriedkov, možno by sme išli ďalej. Ale je to prvé historické zníženie DPH na potraviny, preto nás celkom zaujíma, ako sa bude zníženie v praxi realizovať, či priniesie efekt, ktorý očakávame, a potom po vyhodnotení tohto rozhodnutia sa môžeme ďalej baviť o budúcnosti, čo budeme ďalej s daňou tohto typu robiť.“

Zníženie DPH zníži aj príjmy štátu z tejto dane, a to o osemdesiat miliónov eur. Schválený rozpočet na tento rok však s touto sumou už kalkuluje. Pri praktickom zlacňovaní potravín s nižšou DPH a duálnom zobrazovaní cien zohráva dôležitejšiu rolu konkurencia ako kontrola, ale kontrola je súčasťou deja.

■ KONTROLA REŤAZCOV

„Zatiaľ nemáme žiadnu informáciu, že by v novembri alebo decembri došlo k zvýšeniu cien. Myslím si, že obchodníci veľmi zodpovedne pristúpili k zníženiu DPH a nedošlo k zneužitiu a neodvodnenému zvýšeniu cien,“ informoval aktuálne minister pôdohospodárstva Ľubomír Jahnátek. „Celkovo monitorujeme desať veľkých obchodných reťazcov, stoosemdesiat tri predajní, kde opakovanne kontrolujeme tie isté položky,“ povedal rezortný minister. Monitoring bol aj 11. januára, kontrola cien však bude pokračovať do júna tohto roka.

„Znížená sadzba DPH znamená vážne sociálne opatrenie pre ľudí s nižšími príjmami, dôchodcov, mladé rodiny. Je to nasmerované na domá-

cich producentov v oblasti agrosektora, ale aj na obchod,“ oznámil minister financií Peter Kažimír. Vztahuje sa na hovädzie mäso (čerstvé alebo chladené, s kosťou aj vykostoné, v celku aj porciované), mäso z oviec, vrátane jahňaciny, kozie mäso, kuracie, kačacie, husacie alebo morčacie mäso a droby z hydiny, ďalej na domáce bravčové mäso, králičie mäso a droby z domácich králikov, sladkovodné ryby (aj živé) či rybie filé zo sladkovodných rýb. Z mliečnych výrobkov ide o bežné nízkotučné, polotučné aj plnotučné kravské a kozie mlieko a klasické maslo získané výlučne z mlieka. No a napokon aj o čerstvý chlieb (konzumný aj celozrnný, tmavý, slnečnicový a pod.).

Na konci roka sa podľa Roberta Fica vyhodnotí, čo toto opatrenie v praxi prinieslo a či sa ho oplatí rozšíriť. „Počkáme, čo rok zníženej DPH urobil s domácimi výrobcami, či to viedlo k zvýšenej spotrebe týchto produktov. Ak sa tieto pozitívne faktory potvrdia, bude asi stáť za to uvažovať ísť ďalej. Ale len ak to priniesie efekt,“ vysvetlil predseda vlády.

VŠIMLI SME SI

Surfovanie či „prechádzka“ po sociálnych sieťach môže byť práve teraz začiatkom roka naozaj podnetná. Napríklad takáto výzva: „Priatelia, kamaráti, nepoznáte niekoho, komu by sa hodilo ženské oblečenie vo veľkosti 46 – 50? Upratujem skrine, sú toho kopce. Niektoré kusy som dlho nemala na sebe, zisťujem, že aj mnohé ešte nenosené veci tu mám. Možno by sa niekomu zišli, napríklad niekomu, kto je v hmotnej núdzi. Len čo to všetko vyperiem, budem rada, ak mi dáte tipy kam s tým. Ďakujem.“

Človečina a jej podoby

Už o chvíľku sa zjavuje odpoveď: „Tiež som sa nedávno zbavovala vecí, ktoré nepotrebujem, ale neponížila ako dar. Dala som vybrať kamarátkam a ostatné som odniesla do komunitného centra.“

Po nedávnych sviatkoch sme možno až príliš unavení mediálnou charitou a „páchaním“ dobra. Dobro je však potrebné bez ohľadu na ročné obdobie či sviatky. A návod priniesla aj táto najmodernejšia doba, ktorá nosí nie vždy tie najlepšie prívlastky. Autorka príspevku je obyčajná žena. Nie mediálna hviezda či celebrita, ktorá sezónne prepozičňuje tvár charitatívnym projektom. Mimočodom, charita je (kresťanská) láska k blížnemu prejavujúca sa pomocou poskytovanou ľuďom v núdzi. A v núdzi sú mnohí stále. Bez ohľadu na kalendárny sviatok. Sociálne siete sú fenomén. Sú nosičmi zla, práve tak ako sú nosičmi dobra. A vedľa prekvapíť. Tentoraz racionalitou plnou ľudskosti – nefalšovanej človečiny. Asi naozaj ide o to, čo človek vo svojom živote hľadá.

Pomoc ľuďom v núdzi nemá sezónu. Možno len niekoľko chvíľ slávy. Tí, ktorí nepotrebujú výslnie reflektorov a kamier, tí to vedia dobre. Aj preto je asi užitočné spomenúť, že sú medzi nami, že tu žijú a že konajú dobro. Zima môže byť ešte veľmi dlhá a krutá.

(ib)

Sekretariát významnej lesníckej európskej inštitúcie sídli vo Zvolene

Európske predsedníctvo Slovenska sa začalo

Forest Europe je najvyšším politickým spoločenstvom európskych ministrov zodpovedných za agendu lesov. Jeho hlavným cieľom je podpora trvalo udržateľného obhospodarovania lesov a prijímanie rozhodnutí o strategickom smerovaní lesníctva v Európe.

Sme jednou z piatich krajín, ktoré sú členmi hlavného koordinačného výboru, a jednou z dvoch krajín, ktoré procesu predsedajú. Od januára 2016 sídli sekretariát Forest Europe, zvaný tiež Liaison Unit, práve na Slovensku, čím sa jeho úloha a postavenie v tejto súvislosti umocňuje v období nasledujúcich štyroch až piatich rokov.

Okrem možnosti významne ovplyvňovať celý ministerský proces budeme sa môcť výraznou mierou podieľať na tvorbe európskej lesníckej politiky. Infraštruktúru poskytuje Národné lesnícke centrum so sídlom vo Zvolene, kde sú umiestnené všetky lesnícke inštitúcie a intelektuálny potenciál, teda experti, ktorí v úzkej koordinácii s pracovníkmi ministerstva tvoria a koordinujú celú agendu pan-európskeho procesu Forest Europe.

Pre zaujímavosť – pokrytie územia lesmi v rámci Európskej únie sa pohybuje na úrovni 36 percent, od jedného percenta na Malte až po 70 percent v severných krajinách a každý rok sa zvyšuje. Lesy sú piliermi vidieckych oblastí. Vidiek tvorí až 92 percent z celkového územia EÚ a tieto regióny poskytujú domov pre 56 percent európskeho obyvateľstva. Na Slovensku tvorí výmera lesov dva milióny hektárov, čo je pokrytie úze-

ČO INÍ NEPÍŠU

mia lesom na úrovni 44 percent. Najvyššie je v Žilinskom kraji (56 percent). Výmeru lesov vyššiu, ako je celoslovenský priemer, má aj Banskobystrický, Prešovský a Trenčiansky kraj (49 percent). Pre Slovensko a najmä pre jeho severné oblasti sú lesy dôležité nielen z hľadiska ekologického, ale aj z ekonomického a sociálneho.

Lesné hospodárstvo prispieva k rozvoju a zamestnanosti na vidieku. Napriek tomu, že sa v rámci reštrukturalizácie lesníckych podnikov počet zamestnancov neustále znižuje, odvetvie lesného hospodárstva zamestnávalo v roku 2008 takmer dvadsaťšesťtisíc zamestnancov. Na tento počet nadväzuje viac ako dvadsaťtisíc zamestnancov v drevospracujúcom priemysle a takmer desaťtisíc v celulózovom priemysle.

V druhom polroku 2016 bude Slovenská republika predsedáť aj Rade Európskej únie, čím získa ďalšiu jedinečnú možnosť ovplyvňovať európsku politiku o lesoch.

Popritom je však mimoriadne dôležité pracovať aj na domácej legislatíve. Naše urbárske spoločenstvá by vedeli rozprávať. A nielen tie. Napríklad tiež ochránarske združenia.

Ján ČERNÝ
Foto: Emil SEMANCO

Ovácie slovenskému chlapcovi

Dušan D. KERNÝ

Milióny ľudí na celom svete, vrátane divákov RTVS 2, videli v priamom prenose na Nový rok 2016 tradičný novoročný koncert Viedenských filharmonikov. Popredným hosťom vo Viedni tento rok bol generálny tajomník Organizácie Spojených národov Pan Ki Mun. Nadšený potlesk, ba ovácie si vyslúžil Viedenský chlapčenský spevácky zbor – Wiener Sängerknaben (Viedenski speváčikovia). Je to svetoznámy zbor, jestvuje od konca 15. storočia, teraz má okolo sto členov medzi ôsmym až štrnástym rokom. Televízni diváci na celom svete videli aj zábery zo života tohto zboru, prejavy radosti pri rôznorodých činnostiach. Na popredných záberoch bola veselá tvár bezmenného chlapca. Bol to Marko, sólista svetoznámeho zboru, chlapec z okolia Handlo-

vej, ktorého matka ako opatrovníčka prišla za chlebom, prácou prednedávnom do Rakúska.

Všetci by chceli spievať part sólistu, ale robím to ja, vo vianočnom vysielaní Radio Slovakia International, jedinom slovenskom médiu, ktoré ho objavilo, povedal so zadosťučinením Marko Blaho. Ani komentátor priameho prenosu RTVS nespomenul fakt, že celá tá sála, vrátane generálneho tajomníka OSN, tleska chlapcovi zo Slovenska. Nebyť talentu, úsilia a zázemia by sa ako žiak s matkou v tvrdých sociálnych pomeroch nebol dostal na špičku svetového telesa. Telesa, ktoré začína jedenásťdňové turné po celom svete, turné, ktoré ešte zvýši svetoznámost' rakúskeho viedenského telesa. A tužij aj sebavedomie mladého človeka.

Nebyť zahraničného rozhlasového vysielania RSI v slovenčine a v nemčine (v týchto dvoch jazykoch poskytol Marek Blaho rozhovor s ukázkami jeho spevu) možno by sme si neuvedomili, aké možnosti poskytuje otvorený

KOMENTÁR

európsky priestor aj sociálne znevýhodneným ľuďom. To, ako je dôležité udržať otvorený priestor pre príslušníkov malého národa, aby sa uplatnili. Pravdaže, zároveň si uvedomujeme, že je to aj priestor pre tisíce, ba desaťtisíce bezmenných Slovencek a Slovákov, ktorí nachádzajú lepšie či výhodnejšie podmienky v štátoch EÚ, viac práce v schengenskom priestore než doma. Nie každému tleska generálny tajomník OSN, ale každý sa musí oháňať, inak

by sa neuplatnil. Ako múdro to povedal Marko: „Všetci by chceli spievať party sólistu, ale robím to ja.“

Hrdý Slovák Marko ostal vo vysielaní slovenskej televízie RTVS anonymný, nespomínali ho menovite, tak ako sa menovite nespomínajú tisíce slovenských ľudí, čo pracujú inde ako na Slovensku. Podstatné je však zachovať si identitu ako súčasť motivácie uplatniť sa. Dnes už ide o to, že úsilie zachovať si identitu znamená aj myslieť na možnosti Slovenska. Slovensko rokom 2016 vstúpilo do prelomového roka, keď sa v celom svete lámu aj ekonomické možnosti. Rozhodujúcim spôsobom sa láme u nás chlieb príchodom štvrtej automobilky. Prichádza sem, pretože tak ako predchádzajúce tri tu má výhodnejšie podmienky ako inde. Vyše jedenásťtisíc ľudí má záujem o prácu vo štvrtej automobilke na slovenskej pôde – toľko ľudí sa cíti dostatočne kvalifikovaných a motivovaných, aby vyrábalo špičkový produkt svetoznámej značky. Treba si všimnúť ich sociálnu skladbu! V tom sa vytvára nové delenie obyvateľov Slovenska.

My si však musíme uvedomiť, ako to zásadne mení krajinu a ako to mení náš vzťah k štátu. Štát dnes chápeme najmä ako organizmus, ktorý vytvára vhodné podmienky na príchod zahraničného kapitálu, stabilitu a predpovedateľnosť pre zahraničného investora, na biznis a na pracovné podmienky domáceho obyvateľstva. Dnes štát nechápeme predovšetkým ako národného suveréna, ale ako zdatného hráča v globálnych podmienkach na prospech domáceho obyvateľstva. Štvrtá automobilka mení aj vzťah ľudí, ako aj samospráv k štátu. K tomu, ako štát vytvára legislatívu, podmienky a ako je štát predvídajúc, aby terajšie podmienky využil na dobré spravovanie štátu päť a pol miliónového národa.

Treba sa oslobodiť od podenkovosti toho štvrťroka predvolebnej kampane a urobiť všetko, aby Slováci mohli byť doma práve tak vo svete, no aj najmä doma. Otvára sa nám veľká možnosť v úplne zmenených podmienkach vo svete urobiť všetko pre dobre spravované územie slovenského štátu. Nepotrebuje pritom ani tak potlesk sveta ako spokojnosť ľudí tu doma.

Nová záplava sľubov a fráz

Ivan BROŽÍK

Je to sen. A je to imperatív každej slušnej demokratickej spoločnosti. Občan si platí svoj štát, aby mu zabezpečil najmä pokoj a spravodlivosť. Aj keď to je najvyšší hodnotový atribút demokracie, vo fungujúcej demokracii je samozrejmosťou, že človek očakáva bezpečnosť a že sa mu bezpečného života dostáva – aj v podobe ochrany zo strany jeho štátu. Keď si kupujeme auto, asi ťažko by nás presvedčilo rozhodnutie sa pre tú-ktorú značku iba to, ak by nám predavač sľuboval, že auto bude mať štyri kolesá. Pretože štyri kolesá na aute sú prirodzené. Sú očakávaným faktom.

Volebná kampaň pokračuje. Vlastne trvá už vyše roka. Politické strany ju začali opäť v rozpore so zákonom. A dnes nám z veľkoplošných pútačov veľkohubo sľubujú, že

jedine ich predstavitelia sú tí, ktorí nám tu zabezpečia právo a bezpečnosť. Slušný život. Pokojný život. Pri takej mizernej invencii sa takáto kampaň rovno môže považovať za výsmech samých seba či dokonca vyhadzovanie peňazí von oknom

POZNÁMKA

plnými priehrštiami. Bezpečný život, ochránené Slovensko, život v bezpečí či bezpečný domov by tu boli až vtedy, keď to už raz politici konečne prestanú iba sľubovať – niektorí z nich už viac ako štvrťstoročie, a začnú tieto heslá naplňať.

Bezpečný život tu bude až vtedy, keď spravodlivosť dokáže podvodníka, ktorý nevypláti mzdu, aspoň postaviť pred súd. Až vtedy, keď sa veľké reštrukturalizácie prestanú vyplácať iba

multimiliardárom, ale budú z nich mať ošoh nateraz vždy po nich ožobráčení živnostníci. Bezpečne sa budeme cítiť v štáte, v ktorom polícia dokáže podvodníka a zloděja postaviť pred súd a v ktorom súd takéhoto podvodníka posadí za mreže. Bezpečne sa tu budeme cítiť, keď nás prestanú okrádať tí, ktorí nám sľubujú zákon a poriadok.

Cez cyperské schránky, cez výberové konania, predražené tendre a cez nezmyselné nákupy čokoľvek, čo vôbec nie je potrebné, najmä že za nákup idú provízie, dostáva tento štát svojich občanov do zúfalej apatie. A tí, ktorí sa uchádzajú o jeho vedenie v nasledujúcich voľbách do parlamentu, nechcú v podstate nič iné, iba získať pozície, z ktorých sa to všetko robiť dá a najmä – s osobným prospechom.

Znova sa usilujú podvieť nás sľubmi, ktoré už dávno mali splniť. Lebo politika je predovšetkým o tom. Dodržať slovo. Lenže to píšeme o politike v iných zemepisných končinách. Nedávno v televízii v jednej dramatisácii zaznelo vysvetlenie slova horolezec. Nech náruživí milovníci hôr, v ktorých lezú po skalách, prepáčia – horolezec je vraj ten, kto sa šplhá za mocou stále vyššie a vyššie. Slovensko je prekliate tým, že aj štvrtoročie po spoločenskom prevrate je krajinou takýchto horolezcov šplhúňov. Priam ich eldorádom.

Je čas, aby volič naozaj zodpovedne pristúpil k výkonu svojho volebného práva. Aby si prelistoval programy politických strán, vyškrtnal z nich frázy, nesplnené alebo nesplniteľné sľuby. A na základe toho, čo v textoch zostane, sa rozhodoval.

Je čas, keď by mal volič začať robiť inventúru nesplnených fráz a sľubov. Inak ich tu budeme mať doživotne – aj s ich autormi. Slovensko si však zaslúži viac. Napríklad aj auto so štyrmi kolesami, nie večne iba s tromi.

Nevoľme horolezcov, ale zodpovedných pravdovravných politikov!

AKO BOLO, ČO BOLO

Koncom minulého roka sme si pripomenuli nadožitú storočnicu prekladateľa Blahoslava Hečka. Bez veľkých ovácií, štátnických prejavov a oslavných ód v tlači sa vo vinotéke, pár metrov od Dómu sv. Martina v historickom dome, kde žil profesor Konštantín Čársky, zišli tri desiatky členov rodiny a priateľov. Bolo to tak trochu priznacie. V dome priekopníka slovenskej chirurgie sme si pripomenuli priekopníka slovenského prekladu. Na Slava, ako sme ho volali, si zaspomínali Hečkov syn Vlado, herečka Mária Kráľovičová, prekladateľ Oto Kořínek, ktorý sa neúnavne hlási za Slavovho žiaka, spisovateľa Peter Štrélinger, Andrej Ferko a operný spevák Rasťo Uhlár.

Minulý rok sme venovali Ludovítovi Štúrovi, ktorý kodifikoval slovenský jazyk. Keby však ostalo len pri tomto akte, ďaleko by sme sa nedostali. Po Štúrovi prišli generácie majstrov slova, ktorí jeho dielo zdokonalili a vyniesli na výslnie. Boli to spisovatelia ako Svetozár Hurban Vajan-

ský, Milo Urban či Jozef Ciger Hronský, básnici ako Pavol Országh Hviezdoslav, Ivan Krasko, Valentín Beniák, Andrej Žarnov či Štefan Moravčík, ale aj prekladatelia, ktorí v praxi zrovnoprávnili slovenčinu s jazykmi

stretnutie pri víne odvíjalo okolo svetovosti slovenčiny. Slavo trval na tom, že tí, čo o Slováčoch tvrdia: MALÝ NÁROD – MALÁ REČ, trepú sprostosti. Ako prekladateľ dokázal, že sa slovenčina vyrovná všet-

sa ustavične napája nárečiami. Slovenské nárečia urobili zo slovenčiny jazyk, ktorý nekapietuluje pred nijakým tvrdým prekladateľským orieškom.“

Blahoslav Hečko vždy rozdával dobrú náladu a nikdy

Dramaturgický spravodajca. Z funkcie ho odvolali, keď odmietal prijímať jazykovo nezdatných redaktorov. Potom pôsobil ako redaktor v Revue svetovej literatúry a vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ.

Skvelú knižku esejí Dobrodružstvo prekladu vydal v čase, keď do slovenčiny začali moderátori a herci mliagať češtinu, angličtinu a prvky iných rečí. Na svoj boj nepotreboval frázy. Jeho zbraňou boli skvelé preklady Balzacových Rozmarňných poviedok, Chevalierovho Zvonodrozdova, Moraviových Nových rímskych poviedok a neveriteľných dvadsaťsedem Goldoniho komédií či mnohých ďalších prozaických a dramatických diel.

Na stretnutí premietli dva televízne dokumenty. Boli svedectvom toho, že bol rozprávačom na pohľadanie. Aj z obrazovky akoby z rukáva súkal príbehy vyšperkované perlami slovenčiny. Nuž, nenadarmo vyrobil jeho priateľ Laco Obuch pri jednom posedení v Luxorke z mena Blahoslav Hečko prešmyčku Človek hlas boha.

Anagram - človek hlas boha

Peter VALO

svetových literárnych veľduchov, ktorých diela ponúkli slovenskému čitateľovi. Medzi najtvorivejších z nich nesporne patrili veľmajster slovenského slova Blahoslav Hečko.

Posledný z menovaných básnikov spomínal, ako sa kedysi so Slavom Hečkom stretol v Klube spisovateľov: „O parádičkách slovenskej reči sme hovorili až do záverečnej. Domov som došiel v jeho kabáte. Znova sme sa stretli v Štefánke. Po výmene kabátov sme zase debatovali do záverečnej. Odvtedy sa každé naše

kým svetovým jazykom. Dokážeme vysloviť všetky odtienky a nuansy, a niekedy ešte aj viac.“

Dovoľujem si zacitovať Slavovo vyznanie: „Slovenčina je jazyk par excellence ľudový. Je priam zázrakom, že slovenský národ si ju takto zachoval bez akýchkoľvek politických inštitúcií v čase nezičlivej minulosti. Vyznačuje sa tou najbohatšou slovnou zásobou, čo prirodzene vyplýva z jej ústredného zemepisného a jazykového postavenia medzi slovanskými národmi a ich jazykmi. Slovenčina je preto taká zázračná, že

nezaprel priateľov. Najradšej sedával s mladšími, štedro a nezištne sa s nimi delil o svoje znalosti a skúsenosti, pričom prízvukoval, že „vtip je kýchaním mozgu, sex mozgom inštinktu a hanblivosť veľkým podfukom, ktorý len zvyšuje cenu rozkoše“.

Devätnásť rokov robil direktora Slovenského divadelného a literárneho zastupiteľstva. Vybudoval prekladateľskú redakciu divadelných hier. Spolu s prekladateľom a dramaturgom Lacom Obuchom vydávali mesačník

SEBAOBRAHA

Tatraci si taký tragický prelom rokov nepamätajú. Ani v dlhodobých a podrobných štatistikách zásahov pri nešťastiach a úrazoch v horách, ktoré vedú horskí záchranári, sa nenachádza obdobie, v ktorom by za necelé dva týždne zahynulo na našej a poľskej strane Vysokých Tatier trinásť ľudí...

Kruté hory

„Od 23. decembra do 4. januára sme v slovenských horách zaznamenali stodevätidesiatdva úrazov, z toho sedem smrteľných, pričom k ďalším šiestim smrteľným úrazom došlo u našich poľských kolegov. Tento počet je naozaj veľmi vysoký, je alarmujúci,“ konštatoval na nedávnej mimoriadne zvolanej tlačovej besede v Starom Smokovci riaditeľ Horskej záchrannej služby SR Jozef Janiga. Ako ďalej uviedol, pod väčšinu smrteľných úrazov, väčšinou mladých ľudí, športovcov, skialpinistov a horolezcov, sa podpísal dlhý nekontrolovateľný pád, ktorý sa končil v skalnej sutine alebo medzi skalami. Aj keď medzi obeťami boli skúsení i pomerne dobre technicky vybavení návštevníci, ľad sa im stal osudným. V takých podmienkach, aké vládli v Tatrách koncom decembra a začiatkom januára, stačí aj malá chybička, aby následky boli tragické.

„Sneh je veľmi tvrdý, pri páde následne veľmi rýchly. Pokiaľ nie je dostatočne využívané spoľahlivé istenie, tak tie pády sa končia väčšinou fatálne,“ upozornil J. Janiga. Šéf HZS uviedol aj ďalšie eventuality, najmä zľadovatené chodníky, malú skúsenosť a nedostatočné ovládanie výstroja, ale aj neúmerné riziko a precenenie síl a schopností, čo sa mimoriadne negatívne odrazilo v alarmujúcej štatistike. Ako už býva u nás zvykom, aj tentoraz zazneli hlasy, že nestačí len informovať, vyzývať a upozorňovať, ale HZS by ešte viac mala pôsobiť preventívne. To by však zrejme každého návštevníka Tatier mal sprevádzať profesionálny záchranár... Čo však s horolezcami a ďalšími vyznávačmi zimných športov, ktorí sa môžu pohybovať vo vysokohorskom prostredí aj po uzavere chodníkov a vyhľadávajúci extrémny a adrenalínové situácie?

Horská záchraná služba nedávno predstavila verejnosti novú mobilnú aplikáciu HZS. Výraznou mierou môže uľahčiť prácu záchranárom a pomôcť turistom, ktorí sa ocitnú v horách v tiesni a budú potrebovať pomoc. Aplikácia umožňuje posielanie esemesiek, ako aj volania na tiesňovú linku Horskej záchrannej služby 18 300 s odoslaním GPS súradníc aktuálnej polohy, kde sa postihnutý nachádza. V aplikácii je možné aj zadanie užitočných informácií o odosielateľovi ako meno, vek, hmotnosť, pohlavie, krvná skupina, alergie či choroby, ktorými trpí. Pomocou aplikácie možno kedykoľvek a kdekoľvek získať aktuálne informácie o výstrahách v jednotlivých horských oblastiach, v zimnom období informácie o lavinovej situácii, kontakty na dispečingy jednotlivých oblastných stredísk HZS s možnosťou zobrazenia ich polohy na mape a telefonického kontaktovania, pravidlá pohybu na horách, pravidlá správania sa na lyžiarskej trati, ako aj krátky návod na poskytnutie prvej pomoci. Súčasťou aplikácie sú nástroje ako svetlo a SOS svetlo. Záujemcovia si túto aplikáciu môžu stiahnuť okrem iného aj na stránke www.hzs.sk.

(se)

Ernest BOKROŠ o šampionáte v ľadovom hokeji do dvadsať rokov
Ciel' splnili za necelú trištvrtinu hodinu

Text a foto: Rudolf ZELENAY jr.

„Prvé dva zápasy proti Bielorusom a Čechom asi rozhodnú, ako dopadne na majstrovstvách sveta. Už teraz vieme a cítíme, že Česí nám chcú vrátiť prehru z predchádzajúcich MS,“ tvrdil ešte v lete hlavný tréner slovenskej hokejovej reprezentácie do dvadsať rokov Ernest BOKROŠ. Nemýlil sa.

Mladí slovenskí hokejisti cestovali na nedávno skončený svetový šampionát hokejistov do dvadsať rokov v finských Helsinkách v pozícii obhajcov senzačného bronzu z Kanady. Treba však dodať, že v kolíske hokeja sa pohromade stretol výber s viacerými individualitami, ktoré nám tentoraz chýbali. Nemali sme útočníkov Réwaya, Cehlárika, Koyša, Šoltésa, Lantošeho či Skalického, v obrane produktívneho Rosandiča či hviezdu predchádzajúceho šampionátu brankára Denisa Godlu. Aj keď v bráne kvalitu máme a budeme ju mať, zdá sa, aj o rok.

■ SLABÁ OFENZÍVA

„Je to stále o tom istom. Sme slabí v ofenzíve a nestrieme góly. V defenzíve a aj v organizácii hry to je z našej strany dobré, ale horíme v zakončení,“ ťažkal si počas sezóny tréner Bokroš, keď sa s tímom „dvadsiatky“ pripravoval v našej najvyššej súťaži, ako aj v 1. lige na vrchol sezóny – majstrovstvá sveta. Turnaj v Helsinkách dal skúsenému trénerovi za pravdu. Stropom bolo tentoraz štvrtfinále. Pred MS prišli do tímu ofenzívni hráči zo zahraničia, naši však v koncovke nepookriali ani na turnaji.

■ CIEĽ SPLNILI

Na splnenie základného cieľa, ktorým bolo zotrvanie medzi desaťčlennou elitou bez záchranárskych prác, a teda postup do štvrtfinále, nám stačilo štyridsať minút a devätnásť sekúnd. Práve v tomto čase dôležitého úvodného duelu našich s nováčikom z Bieloruska sme dosiahli víťazný zásah z hokejky útočníka Lukáša Hrušika. Zápas s Bielorusmi sme napokon vyhrali 4:2 a ako ukázal vývoj v skupine, stačilo to na play off. Zdolali sme len tím, ktorý sa medzi elitou neudržal a vrátil sa do 1. divízie. Vlni sa naši predstavili v Kanade, odkiaľ

Tréner Ernest BOKROŠ tentoraz nemal dôvod na úsmev a spokojnosť.

zhruba pred rokom priviezli domov skvelý bronz. V základnej skupine sme zdolali Fínov, vo štvrtfinále sme prešli cez Čechov a v súboji o bronz sme porazili Švédov. Česí aj Fini nám v Helsinkách prehru vrátili v základnej skupine, Švédovi nám vlnajší medailový neúspech oplátili vo štvrtfinále.

■ PROJEKT POMÁHA

V roku 2007 sme sa vo Švédsku medzi elitou udržali doslova s odretými ušami. Začalo sa konať a vznikol projekt centralizovanej prípravy, ktorý má úspešne za sebou deväť sezón. Od jeho vzniku sme na šampionátoch so zotrvaním medzi najlepšou desiatkou nemali problém. V roku 2009 boli naši mladíci v kanadskej Ottawe štvrtí a pred rokom v Toronte a Montreale tretí. Zohratých chlapcov z projektu doplnili v oboch prípadoch lídri „zvonku“ – v prvom prípade si spomíname najmä na brankára Janusa a útočníkov Tatara s Viedenským a Pánikom. Ak by sme v súčasnosti nahradili chlapcov z projektu hráčmi z našej juniorky,

asi by sme mali vážny problém a každoročné potvrdzovanie príslušnosti medzi juniorskou hokejovou elitou by bolo sotva reálne. Takto vybraní chlapci z našich mládežníckych súťaží putujú do projektu, kde sa talenty aktuálneho, ale aj mladších ročníkov koncentrovane polroka pripravujú na majstrovstvá sveta. Hrajú proti seniorom z našich dvoch najlepších líg a pripravujú sa na dôležitý turnaj. Po ňom sa vrátia zväčša do svojich materských klubov, kde sú z nich hotoví hráči, pripravení na seniorský hokej. Na práve skončenom šampionáte vo Fínsku bol najproduktívnejším Slovákom útočník Matúš Sukeľ. Bronzový medailista z vlaňajška pôsobil uplynulé dve sezóny v projekte „dvadsiatky“ a v Helsinkách nazbieral v piatich dueloch štyri body (jeden gól a tri asistencie).

■ TAKTO O ROK

Každoročne má tréner Bokroš na výber z polstovky hráčov. Najlepšie svetové tímy majú

k dispozícii desaťnásobok adeptov na najcennejší dres. Kto by mohol reprezentovať našu krajinu aj o rok? Z Helsínk je to šesť hráčov. Dvaja brankári (Adam Húska a Dávid Hrenák), jeden zadák (Erik Černák) a traja útočníci (Radovan Bondra, Boris Sádecký a Filip Lešťan). Slovensko by mohol posilniť aj Philadelphia draftovaný gólmán Matej Tomek a mladší hráči z projektu, ktorí do Helsínk necestovali: obrancovia Martin Jendroľ a Oliver Košecký a útočník Patrik Oško. V našej najvyššej súťaži už hrajú v seniorských tímoch Skalice, Trenčína či Nitry útočník Marián Studeníč, obranca Andrej Hatala či forvard Samuel Buček. Takáto skúsenosť je dobrou prípravou na medzinárodné podujatie takého rangu, ako sú MS. V zámorí (NAHL) máme útočníka Petra Valenta, v Čechách sa v libereckej juniorke darí Samuelovi Solenskému – tohtoročnej draftovej nádeji pre NHL. Adeptov je, samozrejme, viac, najmä nech to o rok vpredu sype.

Dočkáme sa šampionátu do dvadsať rokov aj na Slovensku?

Najbližšie tri roky budú svetové šampionáty hráčov do dvadsať rokov v zámorí. Najprv v Kanade (Montreal a Toronto), potom v USA (Buffalo) a znova v Kanade (Winnipeg). V porovnaní s Európou sa za Atlantikom očakáva vyšší divácky záujem. Ďalšie turnaje potom privítajú Česká republika (2020) a opäť Kanada (2021). Už v roku 2017 privíta MS hráčov do osemnásť rokov Slovensko. Po seniorskom šampionáte z roku 2011 nás čaká na Slovensku ďalší v podaní A-tímov v roku 2019. Okrem seniorov a „košíkarov“ by sme sa mohli v ére samostatného Slovenska niekedy premiérovu hádam dočkať aj šampionátu hráčov do dvadsať rokov. Dva sa u nás konali v období existencie Česko-Slovenska. Najprv na Pohroní v Banskej Bystrici a vo Zvolene (1977), neskôr v Piešťanoch (1987). Práve druhý spomínaný turnaj v kúpeľnom meste sa zapísal do histórie pre finálovú hromadnú bitku hráčov Sovietskeho zväzu a Kanady. Oba tímy boli diskvalifikované a šampionát je dodnes vo svojej kategórii azda najznámejší.

O ČOM JE REČ

Američan Bob Dylan v jednom svojom protestnom songu spieval: „Nepotrebujem panáčika, aby som vedel odkiaľ vietor fúka.“ Mal na mysli postavičku, ktorú si ľudia pred svojimi príbytkami stavali v podobe rôznych „veterníkov“, aby im ukazovali smer vetra, a teda aj vývoj počasia a ako sa splňuje výhľad meteorológov na ten-ktorý deň. Reagoval tak na všelijaké predpovede a zlovestné vetry, ak začali pofukovať z Bieleho domu, ale aj na mráz, ak sa začal šíriť do sveta z Kremľa.

Všelijaké vetry už pofukovali odvtedy nad nami z týchto dvoch mocenských centier a symbolov svetovlády, no vari najnebezpečnejšie sú tie, ktoré dnes dujú nad Ukrajinou. Zrážajú sa tam a vytvárajú ničivú silu, ktorá nás všetkých ohrozuje na životoch. Preto s takou pozornosťou, s obavami i nádejou sledujeme pohyb týchto „studentných frontov“. Už sa tiež zaobídeme bez všelijakých predpovedných „panáčikov“, aby sme pochopili prečo a odkiaľ vietor fúka. Sme preto vďační každému, kto si v týchto krízových časoch nájde chvíľu, aby napriek

tomu, čo sa deje na medzinárodnom poli, vystúpil a verejne vyhlásil: Dosť bolo falošnej politiky a propagandy, šírenia zloby, nepriateľstva a nenávisť, nič z tohto nám neprospeje.

Urobili tak ľudia, čo nestratili ešte zdravý rozum

po rokoch dokáže brať povedať bratovi, priateľ priateľovi, rodič svojmu dieťaťu: Zdrávmstvuj, rodno!... O takéto zmierenie sa pokúsili iniciátori tohto projektu a dali priestor každému Ukrajinčovi a Rusovi, aby počas vianočných a novoročných sviatkov

Odkiaľ vietor fúka...

Rudolf SLEZÁK

a počas vianočných sviatkov a prvých chvíľ po Silvestri ako želanie k Novému roku 2016 začali šíriť na sociálnej sieti slová, myšlienky i pozdravy o mieri, láske, družbe a pokoji medzi národmi. Tak vznikol na sociálnej sieti server Družby Ukrajincov a Rusov v spolupráci Komsomolskej Pravdy a serveru we-are-one.ru.

Rozhnevať sa je veľmi ľahko, píšú v spomínanom denníku tvorcovia tohto projektu. Zmieriť sa a zabudnúť na podlé i neuvážené urážky je však po čase oveľa ťažšie, pokračujú vo svojom príhovore. O to väčšia je však radosť z toho, keď aj

poslal pozdrav svojmu blížnemu na druhej strane hraníc.

Všetkým nám treba ústretovosť, všetkým sú nám potrebné prosté slová dobroty a priazne. Iba tak sa môže rok 2016 stať rokom zmiernenia, napísali. Už od prvých dní uskutočňovania tohto humanistického posolstva začali písať Ukrajinci do Ruska a naopak. Elektronicky sa šíria srdečné pozdravy rodinám, priateľom a blízkym. Narátal som ich stovky. Podľa toho, ako sa akcia rozbehla, budú ich tisícky. Tisícky obyčajných ľudí z Kyjeva, Charkova, Odesy, Donecka, Moskvy, Petrohradu, Novgorodu... si

medzi sebou vymieňajú slová o priateľstve a uistenia o svojej družbe a žičlivosti. O tom, že nikto z nich si neželá, aby im niekto toto puto rozbíjal. Máme spoločného Boha, spoločnú vieru, nazívajme teda spolu aj v pokoji a mieri, píše jeden z účastníkov tohto projektu. Veľké ďakujem, za tento priestor a za možnosť sa takto spojiť s priateľmi na druhej strane sa sype do redakcie zo všetkých kútov obidvoch krajín.

Ak by sa dalo odvážiť, koľko zloby, nenávisť, nepriateľstva a urážok sa píše na sociálnej sieti, boli by to tony. Preto si myslím, že by sme mali vedieť aj o tom, že tu bola a stále je aj výzva na družbu a priateľstvo. Mali by sme tu vedieť aj preto, že táto výzva našla odozvu i v zahraničí, prekročila hranice územia svojho vzniku a zapojili sa do nej ľudia zo Spojených štátov amerických, z Nemecka, z Francúzska...

Je to o ľuďoch, ktorí bez ohľadu na to, čo sa deje vo svete, aká politika a propaganda im múti hlavy, nestratili rozum a navzájom si vyjadrujú svoje sympatie. Asi tiež vedia o tom, prečo sa svet ocitol v súčasnom marazme. A vedia aj to, odkiaľ vietor fúka.

Potrebuju v stredoeurópskom priestore slovenský hlas? Vyplniť prázdno vytvorené krízou

Médiá nám poskytujú mnohohlasnosť politiky a žurnalistiky o tom, čo kto hovorí a ako vtípane či ostroumne to formuluje. Chceme si však oddýchnuť od kazateľského tónu médií a večného karhania i poučovania z Bruselu.

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Počas sviatkov, ktoré sa pre gréckokatolíkov a pravoslávnych vlastne končia s trinásťdenným posunom až teraz na začiatku januára, sme si v chránoch mohli uvedomiť dlhovekosť civilizačných tradícií a ohraničenosť našich možností. Ale kto dnes hovorí prozreťelne, prorocky?

LITERÁRNE KATAPULTÁŽE

Spisovateľ Banáš sa katapultoval na internetovú hviezdu listom nemeckej kancelárke Merkelovej. Spisovateľ Hvorecký zasa tým, že v denníku vychádzajúcom v Bavorsku si vybavil účty so slovenskou vládou, s jej predsedom osobitne. Prečo si to obaja nerozdali navzájom? Prečo Banáš nezotrel Hvoreckého či Hvorecký Banáša za jeho list Merkelovej. Veď kým Hvorecký sa pustil len do malého slovenského Augiašovho chlieva, Banáš ukázal, že preňho je to málo, potrebuje európske rozmery. Merkelová, najplyvnejšia politička planéty – to je ten človek, od ktorého sa čaká odpoveď – to od nej čaká, že nalepí známku na list a pošle mu na jeho adresu do Bratislavy.

Dobre sa to sleduje, ale čím vlastne ako Slováci vyplníme stredoeurópsky, ako aj náš vlastný priestor? Je všetko, čo sme schopní dosiahnuť, len to, čo uverejníme na slovenskej verzii, možno odvare českých Parlamentných listů?

NA RÁZCESTÍ

Nielen Banáš, ale mnoho ľudí, ktorí sú dnes v politike, ekonomike či

žurnalistike, vyrastalo kedysi s britskými i brilantnými analýzami skutočnosti. Jedna sa menovala Civilizácia na rázcestí. Jasne hovorila, čo musíme ako malý štát urobiť v globálnych

podujatiach evanjelickej mládeže vítanou, ba oslavovanou autoritou. Posledná jeho kniha hovorila o morálnej zodpovednosti politiky a význame viery, náboženstva v tomto procese.

nom civilizačnom probléme. Šéf tímu Radovan Rychta bol autoritou ešte dlho po zániku štátu, ktorého ekonomický systém chcel zachrániť. Masy študentov vyrastali s knižkou nudačného názvu Dialektika konkrétneho. Jej autor Karel Kosík bol tiež hviezda. To sú len dve náhodné mená, zaiste by sa dali vybrať iné.

Keď vlni koncom novembra pochovávali bývalého nemeckého kancelára Helmuta Schmidta (nar. 1918), ktorý odišiel z politiky v roku 1983, nepochovávali len politika, ale aj publicistu. Ešte z výšky svojej deväťdesiatky bol svojimi článkami a besedami či účasťou na masových

Keď zomrel náš kardinál Ján Chryzostom Korec tiež vznikla otázka – kto je tu podobnou autoritou? Koho tu my Slováci počúvame? Ako nás Slovákov počuje okolie?

PREKLIATIE MAJDANIZÁCIE

Na konci roka šéfredaktorka prílohy najčítanejšieho denníka zašla po rozmyšľanie za europoslancom z Českej republiky. Vedcom, ktorý si kreslo vybojoval ako zdatný sociológ, analytik a usilovný publicista. Nie je jediný, ktorý poskytuje možnosť prenikavých analýz. Medzi skutočné hviezdy nepatrí len spomínaný Jan Keller, ale aj filozof Václav Bělohradský.

On podrobil našu realitu hĺbkovej analýze. Jej názov vojedy do jazyka aj na Slovensku. Menuje sa Preklatie majdanizmu. Hovorí o „krídloch mediálnych supov“, ktorí premieňajú obrazy utrpenia zástupcov utečencov na morálny gýč, na exhibíciu európskej humanitarnej a opatrovníckej moci, lebo morálny gýč je útočiskom zlého svedomia. Hovorí o zaslepení zvanom majdanizmus, ktoré v čase vlády amerického prezidenta Busha dostalo štátut globálneho ľudu bojujúceho za presadenie „ľudských práv“ a demokracie a táto vôľa legitimizuje intervencionizmus USA a každá intervencia USA je teda oslobodením.

NAJHORŠIA EPOCHA

Americký neokonzervatívny mesianizmus sa prepojil s postkomunistickým antikomunizmom a vytvorili tak jedovatý zmes agresivity. Následkom boli desaťročia „humanitárne bombardovania“ a medzinárodné zasahovania – jedna z najhorších epoch v medzinárodnej politike. Esey Preklatie majdanizmu má sedem strán textu. Uvedený citát nie je vytrhnutím zo súvislostí. Je snahou poukázať, ako uvažuje český filozof, ktorý prešiel rokmi pôsobenia na talianskej univerzite.

Kým Preklatím majdanizmu končil rok 2015, tento rok začal Bělohradský úvahou o tom, ako sa hľadá od roku 2008, od vtedajšej finančnej krízy, politický systém znesiteľný pre ľudí. A ako to neviditeľná ruka politického trhu vždy zmarí. Hovorí o nevyhnutnosti nájsť v globálnom kapitalizme pomery, v ktorých sa dá vyhovieť potrebe sociálneho kapitálu. To je nevyhnutné pre demokratické zvládanie pomerov globalizácie. Nie je to hľadanie kapitalizmu s ľudskou tvárou, ale zápas za modernú sociálnu a demokratickú spoločnosť. Kedysi sa také úvahy a také politika rodili aj na Slovensku. Ako je to dnes?

Vývoj u severného suseda v Poľsku a situácia vo Vyšehradskej štvorke Aká horúca je polievka vo Varšave

Má alebo nemá Slovensko na severe politicky úplne iného suseda ako doteraz, alebo nie? Mení sa politická atmosféra v stredoeurópskom priestore štyroch štátov Vyšehrada, alebo nie? Vieme, čo sa vlastne deje v Poľsku a s Poľskom a najmä čo sa dá očakávať od tohto vývoja?

Dušan SLOVÁK – Foto: internet

V Poľsku je jednofarebná politická moc, z jednej strany je prezident, jedna strana ovláda obe komory parlamentu, a samozrejme pri moci je jednofarebná vláda. Ostrojazyčný predseda Európskeho parlamentu Martin Schultz neváhal a vyzval, aby sa tento reprezentatívny orgán zaoberal Poľskom, lebo to, čo sa tam stalo, má charakter štátneho prevratu. Nová politická moc pracuje aj v noci. V noci vymenila šéfov štyroch tajných služieb plus šéfa spoločného expertného strediska kontraspionáže NATO. To je vo Varšave poľsko-slovenským „podnikom“. Návrh prijatia nového mediálneho zákona, aby kľúčové médiá prešli do štátnych rúk, vyvolali novú búrku. Štyria riaditelia, resp. šéfredaktori na protest odstúpili. Rozhlas začal každú hodinu vysielat poľskú a európsku hymnu. Návrh nového poľského mediálneho zákona by zrejme prijala aj značná časť verejnosti na Slovensku. Hovorí sa v ňom, že úlohou rozhlasu a televízie „je podpora národných tradícií, vlasteneckých humanistických hodnôt, šírenie výsledkov poľskej aj medzinárodnej vedy a umenia, popularizácia rozličných foriem občianskych aktivít a vytváranie podmienok na pluralitnú diskusiu o verejných záležitostiach“.

MÉDIÁ DO RÚK ŠTÁTU

Lenže podstata obvinení, že týmto krokom Poľsko zatrubilo na „návrát k totalite“, spočíva v tom, že televízia, rozhlas, vrátane sedemnásťich regionálnych staníc, a tlačová

agentúra PAP by sa mali stať „štátom vlastnými právnymi subjektmi, ktorých riaditeľov bude vymenovávať vláda a tí budú zároveň spĺňať funkciu šéfredaktora“. Úlohou agentúry PAP (Poľska agencia prasowa) má byť „zisťovanie a odovzdávanie spoľahlivých, objektívnych a komplexných informácií z Poľska i zo zahraničia“. Na médiá by mala dozerat Národná rada pre médiá. Formálne sa návrh nelíši od pomerov mnohých iných štátov EÚ.

NOČNÉ ROŠÁDY

Skutočnosť, že niektoré zásahy vlády sa udiali v noci, dodáva poverom v Poľsku a ich ohlasu v zahraničí osobitnú pikantériu. Demonštrácie vyvolali rýchle zmeny zákona o ústavnom súde, ktoré zásadne zmenili pomer síl na prospech terajšej politickej moci. Pokiaľ ide o domáce ohlasy, rešpektovaná Gazeta wyborcza konštatovala, že vládna strana PiS (Právo a spravodlivosť) má „diktátorské právomoci a poľská demokracia, ako sme ju doteraz poznali, už nejestvuje“. Isté je, že to je nový systém. Otázka je, ako dlho bude trvať a čo všetko s ním skutočný mocný muž politiky a strany PiS Jarosław Kaczyński chce dosiahnuť.

NÁTĽAK NA POĽSKO

Preto na jednej strane rastie tlak na otvorenie možností skúmať na európskej úrovni dodržiavanie zásad právneho štátu. Na druhej sa množia mediálne tvrdenia, že „mocipáni vo Varšave sa dostali do podozrenia,

Poľský sejm rokuje...

že ignorujú základné európske hodnoty“. Zavedenie procesu skúmania by však bol mimoriadne závažný a v prípade Poľska nevídaný krok. Na druhej strane eurokomisár Oettinger vyzval v súvislosti so zmenami, ktoré by nastali po zavedení mediálneho zákona do praxe, na monitorovanie o situácie v Poľsku.

Členovia poľskej vlády, osobitne minister zahraničných vecí, odmietajú s pobúrením „vyjadrenia toho či oného eurokomisára“. Predsedníčka poľskej vlády dokonca požaduje ospravednenie od predsedu Európskeho parlamentu za jeho vyjadrenia na vlnách nemeckého rozhlasu o „štátnom prevrate“.

„Vytvára sa falošný obraz Poľska,“ znie jednoznačne odmietnutie Varšavy. Nie je to búrka v pohári vody, pretože sa to deje v situácii, keď sa Európska únia v otázkach dodržiava-

vania niektorých európskych zásad už zaoberá Maďarskom. Pokiaľ ide o Česko, znepokojenie v EÚ vyvolávajú široko publikované euroskeptické názory prezidenta Zemana, ako aj bývalého prezidenta Klausea. Z hľadiska „Západnej“ Európy, ostatných členských štátov EÚ ide zrazu o precitnutie, zrazu je prekvapujúci vývoj na „Východe“. Znovu sa hovorí o „bývalých komunistických štátoch“ alebo o nevyšpeľých štátoch, ktoré boli „desaťročia v komunistickej diktatúre“. Paradoxne si nikto nespomenie na miláčikov Západu, tak EÚ, ako aj NATO, keď išlo o nacionalistické či nacionalisticko-konzervatívne režimy v tom čase, keď sa zo Slovenska nasilu vyrábala „čierna diera“.

OŽIVAJÚ NEISTOTY

To, čo sa dnes deje v Poľsku či Maďarsku a čo vyvoláva na prahu roku 2016 nové napätia, v mnohom tkvie práve v tom národovectve, ktoré s takým nadšením vítala kedysi Európa. Preto je dobre, keď sa na Slovensku dnes uvážливо hovorí o euroskeptickej vláde v Poľsku. Inde sa poľská národno-konzervatívna vláda spochybňuje. Je dobre, keď sa na Slovensku rozoberajú fakty, kým inde sa už stráši návratom totality a diktatúry a ohrozením demokracie v Poľsku.

To, čo sa stalo v Poľsku, to, čo sa deje v Maďarsku, a to, čo v Česku hovorí Zeman a Klaus, je prejavom dlhodobej nespokojnosti a neistoty. Nespokojnosti s tým, ako najsilnejšie štáty a európske inštitúcie nevedia nachádzať východiská z čoraz hlbších kríz. EÚ svojím postojom ešte zvyšuje neistoty občanov všetkých dvadsiatich členských štátov EÚ. V takejto situácii je slovenským záujmom najbližšie tri mesiace neskľnúť do domácich mediálnych konfliktov, reklamných predvolebných kampaní a na medzinárodnej pôde využiť možnosti na nevystatovačné posilnenie obrazu slušne spravovaného členského štátu EÚ.

NÁZOR

V závere decembra sa v Belehrade uskutočnilo 7. zasadnutie Zmiešanej komisie pre hospodársku spoluprácu medzi SR a Srbskou republikou. Tá má svojou činnosťou podporovať spoločné projekty najmä v oblasti energetiky, rekonštrukcie a výstavby železničnej infraštruktúry, ale aj potenciálnu účasť slovenských subjektov na privatizácii vybraných srbských podnikov.

Partnerstvo so Srbskom

Súčasnou zasadnutia komisie bolo aj Slovensko-srbské podnikateľské biznis fórum za účasti Srbskej obchodnej a priemyselnej komory. Účasť dvadsiatich slovenských firiem na podnikateľskom fóre potvrdila, že ich prioritou nie je iba klasická obchodná výmena tovarov a služieb, ale seriózny záujem o vyššie formy hospodárskej spolupráce so srbskými partnermi, čomu zodpovedalo aj odvetvové zameranie podujatia.

Slovenské spoločnosti sa môžu pochváliť niekoľkými úspešne uskutočnenými investičnými projektmi v Srbsku najmä v oblasti energetiky, energetickej infraštruktúry, využívania obnoviteľných zdrojov energie, železničných kolajových vozidiel.

V srbskej energetike sa v oblasti využívania obnoviteľných zdrojov presadili najmä spoločnosti Prima Energy, Enesco, Credo Invest, Green Energy, Biopel; v rámci privatizácie výroby železničných vozidiel spoločnosti ŽOS Trnava a Tatavagónka Poprad, v oblasti cestovného ruchu najväčšia slovenská investícia aquapark v Báčskom Petrovci spoločnosťou Aquatherm. Najnovším úspešne ukončeným projektom je dodanie a implementácia informačného systému na podporu predaja elektrickej energie od slovenskej spoločnosti IPESOF.

Rozpracovaných a v stave rokovania je v súčasnosti niekoľko desiatok ďalších investičných projektov najmä v oblasti energetiky – výstavba bioplynových staníc, malých vodných elektrární, kombinovanej výroby tepla a elektriny, ale aj v oblasti železničnej infraštruktúry a životného prostredia. Desiatky ďalších projektov v oblasti výstavby bioplynových staníc, malých vodných elektrární, kombinovanej výroby tepla a elektriny, ale aj v oblasti železničnej infraštruktúry a životného prostredia sú rozpracované.

Decembrové rokovanie v Belehrade bolo tiež konkrétnou reakciou ešte na jesenné podujatie Bratislavskej regionálnej komory, Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory, Veľvyslancstva Srbska v Bratislave a Slovensko-srbskej obchodnej komory. Bol to okrúhly stôl o možnostiach hospodárskej spolupráce slovenských a srbských hospodárskych subjektov. Účastníci na ňom dostali naozaj kvalitné informácie o Srbsku ako výhodnom podnikateľskom prostredí a vypočuli si tiež, aké majú skúsenosti slovenské firmy s podnikaním v Srbsku.

Predseda srbskej vlády Alexander Vučić vidí priestor oboch krajín na zvýšenie vzájomnej obchodnej výmeny. „Cieľom je zvýšiť tieto čísla na šesťsto miliónov eur počas dvoch rokov a v ďalších na miliardu,“ vyhlásil nedávno v Srbsku.

(ib)

NA OKRAJ

Koncom roka som si na teletexte ORF prečítal chlapčské vyhlásenie rakúskej polície, že napriek konkrétnym teroristickým hrozbám sa postarajú o to, aby silvestrovská zábava vo Viedni, tzv. Silvesterpfad, prebehla bez problémov. Ale aj to, ako sa na nich ihneď zosypala kritika z iných európskych štátov, načo to vôbec zverejnili, žeby mohli byť nejaké problémy.

Je suis Silvester

Takéto reakcie nás neprekvapujú. Pre nás, odchovaných na komunistických zvykoch, to nie je nič nové, že nebezpečné informácie sa nezverejňovali, lebo by to mohli zneužiť „nepriatel'ia ľudu“. Podstata je tá, že aj keď takéto signály boli vo viacerých krajinách, vedenie (vôlakedy ústredný výbor) týchto štátov rozhodlo, určite pre blaho ľudu, že zostanú ticho. V podstate preto, aby nerozmazávali následky svojej katastrofálnej politiky. Čo dôverne poznáme. Nech sa ľudia baví. A ak by sa predsa len vyskytla nejaká tá stovka mŕtvych, to treba asi brať len ako taký „happening“ na spštenie silvestrovského ohňostroja. Prípadne sa potom spravi nejaká dobre zorganizovaná demonštrácia pod názvom „Je suis Silvester“ na zakrytie pravých príčin nešťastia. Veď „súdrhovia“, teraz „páni“, aj tak nebudú medzi plebsom. Tí majú svoje veľmi dobré informácie.

Aj Slovensko je v Európe a má rovnaké problémy. Tento mail som rozosielať koncom roka známym a poslal som ho aj k vám do redakcie ako taký apel podľa možnosti na čo najväčší počet ľudí, aby nechodili na veľké silvestrovské a novoročné „párty“. Aj keď som vedel, že jeho úspešnosť (i vzhľadom na novinové uzávierky a silvestrovské zvyklosti) bude takmer nulová. A naozaj, ani toho roku bratislavské a iné hlavné námestia nezivali prázdnotou. Škoda, pretože to by bol skvelý odkaz všetkým politikom, nech konečne podniknú rúzne kroky v tejto otázke. Myslim na to teroristické ohrozenie...

Treba konať už na hraničiach, a nie naháňaním vetra v poli. Napriek tomu, že naša vláda sa ešte pred voľbami ako-tak usiluje, ani jej by nezaškodilo pomôcť a podporiť ju takýmto gestom.

Na neúčasť v týchto masovkách nevyzývam z obavy, ale z protestu – politikom treba dať najavo, že baviť sa budeme až vtedy, keď sa ozaj nebudeme musieť báť.

PS: Napokon, tie najlepšie žúry aj tak boli odjakživa v bytoch, a medzi nejakou opitou masou.

(jls)

Kým štrngali kľúče, niektorí komunisti získavali majetky

Fňukaním nad minulosťou nič nezlepšie

Profesor Ján KOŠTURIAK bol prezidentom a spoluzakladateľom spoločnosti Fraunhofer IPA Slovakia. Robil poradcu a kouča v oblasti inovácií, strategického manažmentu, organizácie podniku a priemyselného inžinierstva. Sám o sebe hovorí: „Ak by som mal krátko zhrnúť svoju profesiu, tak je to podnikanie, výskum v oblasti inovácií a organizácie podnikov, poradenstvo a koučing pre podnikateľov a manažérov.“ Vyštudoval odbor strojárka technológia na Vysoké škole dopravy a spojov v Žiline. V roku 1997 ho vymenovali za profesora na Žilinskej univerzite v Žiline, v roku 2001 za profesora na ATH v Bielsku-Bialej a za honorárneho profesora HST v Ulme. Prednášal na HST Ulm, UTB Tomáša Ba'u, Fakulte výrobných technológií v Prešove, TU Košiciach a Materiálovotechnologickej fakulte v Trnave či na STU v Bratislave.

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: autor

• Rozprávame sa o podnikaní, najmä o podnikaní na Slovensku, ktoré sa možno zásluhou iba pár jedincov najskôr etablovalo ako eldorádo, kde sa ryžovalo a bohatol ten, ktorý bol najdrzejší. Ukázalo sa, že tadiaľto cesta k podnikateľskému úspechu nevedie. Prečo sme však museli týmto prejsť, keď vo vyspelých politicko-hospodárskych systémoch okolo nás nič podobné neexistovalo?

Nestotožňujem sa so zovšeobecňovaním tohto typu. Sám som začal v roku 1990 podnikat' a poznal som aj mnohých ďalších. Vôbec nemám pocit, že všetko bolo eldorádo alebo Klondike. Treba si uvedomiť, že sme nemali riadne pravidlá, zákony, ale ani skúsenosti a každý to robil tak, ako vedel.

Nikdy nenazývam podnikaním to, že niekto vedome podvára, klame a okráda štát, zákazníkov alebo partnerov – vhodné slová sú podvod, zlodejstvo, krádež, ale nie podnikanie. Prekáža mi, keď sa o povolani podnikateľa hovorí v tomto kontexte. Ak vedome zabije lekár pacienta, budeme jeho postup nazývať liečbou? Ak bude spolupracovať policajt s drogovými dílermi, budeme ho nazývať strážcom zákona? Poznáam mnoho poctivých podnikateľov, a preto považujem podobné zjednodušovanie za nekorektné voči nim.

Ale vrátim sa k otázke. Prečo sme museli prejsť podobným vývojom? Treba to vidieť plasticky – kým sme my štrngali kľúčmi na námestiach, niektorí komunisti aktívne pracovali na tom, ako sa dostať k majetkom, ktoré im nepatrili. Nikdy neboli potrestaní – najprv znarodňovali a ničili ľudské životy a neskôr privatizovali. Podnikat' začali aj mnohí naivní podnikatelia, robili chyby, krachovali a usilovali sa nejako zachrániť – aj nepoctivo. Vznikli rôzne mafie a spolky, ktoré využívali chaos a nedostatočné pravidlá vo svoj prospech, a prišli sem aj mnohí podvodníci zo zahraničia. Myslim si, že podobné veci sa diali aj v iných okolitých krajinách. Nevieam presne, čo znamenajú „vyspelé politicko-hospodárske systémy“, ale treba pochopiť, že napríklad v Nemecku, Rakúsku a iných krajinách nebolo podnikanie nikdy prerušené tak ako u nás. Existovali tam skúsenosti a znalosti, ktoré sa vytvárali celé generácie, zlepšovali sa zákony, spolupráca štátu, vzdelávania, samosprávy a podnikateľov. Toto u nás nebolo. Iba veľa peňazí, ktoré ležali na ulici.

Ale neprečenoval by som ani tie „vyspelé systémy“ – posledné týždne sa hovorí o podvodoch firmy Volkswagen, a to je len vrchol ľadovca. Prepojenie podnikov, podnikateľov, peňazí a politiky je silné všade – nemám ilúzie o americkej a ani o nemeckej demokracii. Akurát tam možno majú väčší poriadok a úctu pred zákonom, menej skorumpovaných sudcov a prokurátorov. Nemyslim si, že podvody a korupciu vymysleli Slováci. Pamätám si na to, ako k nám po politickej zmene prišli zahraničné firmy – s kufkami peňazí na úplatky. A mnohé to robia dodnes. Ich mená sú rovnako slávne ako Volkswagen, majú krásne etické kódexy – a podvádzajú, klamú a korumpujú pri získavaní štátnych projektov viac ako mnohé domáce firmy.

• Dobré, ak človek nekoriguje svoje názory so zvyšujúcou

Profesor Ján KOŠTURIAK je za férovosť v akomkoľvek podnikaní na Slovensku.

sa mierou poznania, zostáva hlu-pák. Takže súhlasím, išlo o to, čo bolo pre médiá zaujímavejšie – vždy písali o podvodníkoch, ale slušných podnikateľov obchádzali obľúk. Lenže neskôr sa podnikateľské prostredie zmenilo na príležitosť pre vyvolených – teda tých, ktorí boli blízko k politickej moci. Ale ani to nebunovalo dlho. Ukázalo sa, že iba rodinkárstvo na úspech nestačí. (Hoci mnohí to skúšajú „na drzovku“ dodnes.) Prečo ani tadiaľto cesta úspešného podnikateľa nikdy nemôže viesť?

To je také naše slovenské – musíme si pomáhať. Do určitej miery si myslím, že rodinné podnikanie je správne, veď ko ho by si mal zobrať do firmy ak nie najbližších, ktorým dôverujem? Nehovorím teraz o politických trafikách a obchodoch, ale o tom, že poctivé rodinné podnikanie považujem za najsilnejší prvok spoločnosti. Musíme sa však učiť podnikat' poctivo, tvrdo a trpezlivo pracovať, bohatnúť pomaly. Naučíme sa to. Druhá časť otázky asi smeruje k tomu, že politické strany rozdávali svojim kamarátom štátne podniky za korunu alebo nízke ceny a oni ich obratom vytunelovali alebo predali. Priznám sa, že mi je blízka myšlienka domácich kapitalistov.

Krajina, ktorá nemá vo svojich rukách ekonomickú silu, nemá ani politickú. Niektoré podniky mali podľa mňa zostať v rukách štátu – energetika, infraštruktúra a pod. Prečo sme nazvali privatizáciou predaj slovenských elektrární štátnej talianskej firme, ktorá bola v mnohých oblastiach zaostalejšia ako tá naša? Vôbec nechápem, načo sú napríklad zdravotné poisťovne – to nedokáže transfery peňazí a služieb v zdravotníctve organizovať a kontrolovať ministerstvo zdravotníctva?

To súčasné asi nie, ale tak ako si môžu nájsť dobrých manažérov súkromné firmy, môže to urobiť aj štát. Najskôr však treba eliminovať najväčších škodcov v našej krajine – politické strany, ktoré sú väčšinou organizovanými zločineckými skupinami. Treba voliť osobnosti, nezávislých ľudí, ktorí niečo v živote dokázali,

a nie neschopné figúrky, riadne zdvihnutým prstom, politbyrami a sponzormi v pozadí.

Napriek všetkým chybám, ktoré sa stali, bola možno pôvodná myšlienka „mečiarovcov“ v čomsi dobrá – vytvoriť domácu vrstvu kapitalistov. Keby sme vtedy mali morálne a odborne zdatných podnikateľov, pokojne by som im dal štátne podniky aj zadarmo, aby ich ďalej rozvíjali. Lenže týchto ľudí sme nemali a k majetkom sa často dostali rôzni podnikavci, špekulanti a dobrodruhovia.

• Slovensko však má už, našťastie, aj „slušných“, a pritom úspešných podnikateľov. Samozrejme vieme o nich málo, pre bulvár sú nezaujímaví...

Toto je priestor na celú knihu. Prekvapuje ma vaša poznámka o bulvári. Považujete bulvár za médium, ktoré má informovať slušných ľudí na Slovensku? Na to, aby som poznal slušných podnikateľov, predsa nepotrebujem médiá, stačí sa pozerať okolo seba. Najskôr by som rád definoval, čo považujem za slušnosť v podnikaní: Mám rešpekt a úctu k svojim spolupracovníkom, zákazníkom a dodávateľom, hovorím im pravdu, dodržiavam dohody a sľuby, platím načas spravodlivú cenu, priznám si vlastnú chybu, nezneužívam svoje postavenie, robím dobré veci, aj keď ma nevidia.

A teraz podnikatelia a firmy – Miro Trnka založil firmu ESET, vždy spíňal tieto kritériá a dnes bojuje proti korupcii na Slovensku. Mohol by som spomenúť firmy Ipsosoft (Miro Kunsch, Janko Rovňanik), I.D.C. Holding (Štefan Kassay) – vyrábajúci Horalky alebo Milla rezy, OMS Vlada Levárskeho, lídra v oblasti svetelnej techniky v Európe, Elcom z Prešova (Miloš Karaffa) a mnohé ďalšie – Ryba Žilina (Marián Beniač, Jožko Antošik), MTS Krivá (Juraj Habovštiak), Anasoft (Miško Hrabovec), Martinus (Miško Meško), Sygic (Miško Štenc), Blueweb (Miško Poppe), Gevorkyan (Artur Gevorkyan), ale aj menšie firmy – Kamenárstvo Klieštík (Lubo Klieštík), Ride (Štefo Čeman), Tvr-

dovski (Ivka Tvrdovska), Čech Build (Vilo Čech), LKT Trstená (Peter Šinál, Beata Jendrušáková), Emilove Sady (Emil Schultz), Idona (Jožko Zajko, Peter Pallo) atď.

Nech mi prepáčia desiatky ďalších, s ktorými spolupracujem a práve som si na nich nespomenul. Stretávam ich každý deň a napíňajú ma silou, že svet sa zlepšuje. A to nehorím o podnikateľoch, ktorí nevytvárajú zisk, ale pomáhajú slabým a zraneným – otec António Srholec (Resoty), Hanka Verešová (Ano pre život), Robo Bracínik (Náruč), Peter Valiček (Gréckokatolícka charita) a mnohí ďalší.

Takže celkom nerozumiem tomu fňukaniu a rozprávaniu o zlej minulosti, ktorú aj tak nezmeníme, namiesto toho, aby sme pracovali na našej súčasnosti a budúcnosti. Tu som veľký optimista.

• Kde sa musíme v našej „podnikateľskej filozofii“ meniť – kde sme tak trochu zaostali?

Každá firma je iná, podobne ako každý človek a podnikateľ. Neexistuje všeobecná odpoveď. Myslim si však, že v posledných desaťročiach sa podnikatelia v celom svete príliš sústredili na rast, zisky a peniaze a obetovali tomu príliš veľa. Niekedy aj vlastné svedomie a ničenie životov druhých. Musíme sa vrátiť ku koreňom, k dôvere, poctivosti a spolupráci. Pracovné miesta si budeme vytvárať sami – tým, že budeme od seba nakupovať tam, kde žijeme, produkty a služby vytvorené na Slovensku. Nepotrebujeme k tomu nadnárodné obchodné reťazce, ktoré nás iba okrádajú – môžeme si veci nakupovať priamo. Tak ako to robí Janko Šlinský alebo mladí chlapci z Pravenca, ktorí chovajú kravy a dodávajú vo svojej komunite mliečne výrobky – Šuhaj. Chýba nám odvaha, zdravé sebadovedomie, ale niekedy aj pokora pri zvládnutí úspechu. Musíme mať lepšiu úctu k zákazníkovi, spolupracovníkovi aj obchodným partnerom. Tak aby slovo chlapa platilo aj bez armády právnikov. Musíme sa učiť, sledovať svet, ktorý ide rýchlo dopredu, a inovovať, vymýšľať nové a výnimočné veci. Toto všetko sa učíme v našej podnikateľskej univerzite.

• Podnikanie – to nie je iba podnikateľ, majiteľ firmy, to sú aj zamestnanci a obchodní partneri. Na Slovensku tento potenciál stále podceňujeme, ak nie priam ignorujeme. Alebo sa mylíam?

Keby sme ignorovali spolupracovníkov (nemám rád slovo zamestnanec) alebo obchodných partnerov, tak by nám podnikanie dlho nevydržalo. Sú však podnikatelia, ktorí neplatia načas a poctivú cenu za prácu, nestarajú sa dostatočne o rozvoj znalostí a nebudujú kultúru firmy. Takéto spoločnosti sa postupne rozložia samé. Takže tí poctiví a úspešní tieto chyby už dávno nerobia a usilujú sa o to, aby bolo ich podnikanie postavené na hodnotách, ako sú charakter, múdrosť, sloboda, šťastie, zmysel, viera a dôvera, nádej, láska, úcta, statočnosť, striedmosť, odvaha, spravodlivosť.

A môžem položiť jednu otázku aj vám, Ivan? Prečo kladú novinári vo svojich rozhovoroch toľko negatívne ladených otázok a radi píšú o zlých veciach, keď je svet okolo nás taký krásny?

Obávam sa, že je to veľmi sofistikovaný trend v súčasných médiách. Na jednej strane šéfredaktor – iba dobre platená výkonná ruka majiteľa, neraz záhadne sa strácajúceho v kruhoch oligarchie a politickej moci – určite povie, že „dobro dnes nikoho nezaujímá“. A potom, som presvedčený, že mediálna láska vo všetko zlé, odporné a nemravné je iba zakrývaním vlastných, no možno menších nedostatkov tých, ktorí v nich rozhodujú. Mravné médiá, ktoré vidia a hľadajú aj dobro, si vyžadujú rovnako orientovaných majiteľov a vedúcich pracovníkov.

Slovensko má tridsaťsedem vysokých škôl, z toho dvanásť súkromných

Kvantita a kvalita na vysokých školách

Štefan SAMSON – Foto: archív SNN

Písať o našom školstve, pričom mám na mysli najmä naše vysoké školy, je skoro to isté, ako písať o hospodárskej kríze. Určitý, ale podstatný rozdiel je v tom, že hospodárstvo a v ňom hospodárska kríza majú vo svojom vnútri aké-také samočinné mechanizmy riešenia; školský systém takéto mechanizmy nemá. Riešiť krízu v školskom systéme si vyžaduje sústavnú, dlhodobejšiu prácu na odstraňovaní nedostatkov. Dlhšie trvá aj vytváranie vyššej kvalitatívnej úrovne, ktorá by zodpovedala potrebám našej spoločnosti a bola aj porovnateľná s úrovňou vysokých škôl v krajinách, ktoré v tejto oblasti môžu byť aj pre nás príkladom.

Na zásadné zvýšenie úrovne vysokých škôl by bolo potrebné, aby sme prišli na všetky nedostatky, ktoré zapríčinila len ľahostajnosť, povrchnosť, nedisciplinovanosť a nedôslednosť. Veľa aj takýchto – na prvý pohľad malých chýb a nedostatkov, znižuje úroveň vysokoškolského štúdia.

Pravdepodobne dosť veľa chýb na našich vysokých školách je takých, ktoré zapríčinila len ľahostajnosť, povrchnosť, nedisciplinovanosť a nedôslednosť. Veľa aj takýchto – na prvý pohľad malých chýb a nedostatkov, znižuje úroveň vysokoškolského štúdia.

Závažnejšie chyby a nedostatky, ktoré nemotivujú vysoké školy, pedagógov i študentov k vyššej kvalitatívnej úrovni, sú v samotnom systéme vysokoškolského vzdelávania, ktoré musí podstúpiť podstatnejšie zmeny a reformy.

■ VZDELÁVACIA POLITIKA

Keďže dlhodobo pôsobím vo vysokoškolskom prostredí, dovoľím si vyjadriť názor, že príčina dnešnej relatívne nízkej úrovne našich vysokých škôl je v uskutočňovanej politike vzdelávania. Tá za posledných dvadsať rokov svojou liberalizáciou uprednostňovala rast inštitúcií vzdelávania, čím možno vedome, ale aj nevedome preferovala v ňom kvantitu pred kvalitou.

Za celý tento čas sme nemali, a stále nemáme jasnú dlhodobú koncepciu vysokoškolského vzdelávania a rozvoja vysokých škôl v zmenenom spoločenskom systéme z centrálne riadeného na trhové hospodárstvo. Nevedomili sme si, že aj systém financovania škôl, ktorý platil v centrálnom riadení, kde sa pre školy určovali počty študentov (a tieto sa zlaďovali s potrebami hospodárstva), je už pre liberálne trhové hospodárstvo nevyhovujúci a nestimuluje na zvyšovanie kvality.

■ CHYBY V SYSTÉME

Slovenské vysoké školy sa v uplynulých desaťročiach vyvíjali (aj vznikali) nesyntetizovane podľa ekonomických záujmov rôznych záujmových skupín a vládnucich politických strán, a nie so zreteľom na spoločenské záujmy a potreby. Každý nový minister školstva – a nebolo ich málo – nepokračoval v práci svojho bývalého kolegu, nenadväzoval na neho, aj keď ten predchádzajúci presadzoval dobré opatrenia a návrhy. Predostieral a zavádzal svoje a svojim politickým stranám vyhovujúce riešenia. Politika vzdelávania bola účelová a nedomyšlená, uplatňovala sa v nej náhodnosť, povrchnosť aj podnikanie. Chýbala jej, a stále chýba pevná ruka riadenia, ktorá by ju viedla smerom k vyššej kvalite. Ešte stále sa naivne domnievame, že vysoké školy sa automaticky samy od seba vytriedia a budeme mať len kvalitné. To sa nikdy nestane, kým systém financovania dáva žiť aj nekvalitným školám.

Príčin dnešného stavu s nižšou úrovňou vysokoškolského vzdelávania, ako by sme si želali, je iste viacero. Na jednej, možno rozhodujúcej by sme sa asi zhodli. Tou bolo nezodpovedné riadenie, ktoré umožnilo a prinieslo kvantitatívny rast inštitúcií vysokoškolského vzdelávania bez dôrazu na potrebnú kvalitu. Mať tridsaťsedem vysokých škôl, z toho dvanásť súkromných, je pre Slovensko veľa. Takýto veľký počet hovorí sám za seba. Možno polovica z nich nespĺňa a nezabezpečuje požadovanú kvalitu a potreby spoločnosti. Neefektívne vynakladanie verejných zdrojov na ne je očividné.

ského vzdelávania bez dôrazu na potrebnú kvalitu. Mať tridsaťsedem vysokých škôl, z toho dvanásť súkromných, je pre Slovensko veľa. Takýto veľký počet hovorí sám za seba. Možno polovica z nich nespĺňa a nezabezpečuje požadovanú kvalitu a potreby spoločnosti. Neefektívne vynakladanie verejných zdrojov na ne je očividné.

■ DISKUTABILNÁ ÚROVEŇ

Vzhľadom na naše podmienky máme na slovenských vysokých školách všetkého veľa – okrem kvality. Máme veľa profesorov, veľa docentov, veľa učiteľov, ale aj veľa študentov. Ak je niečoho veľa, nad dané možnosti, kvalita pokrívka a padá. V skutočnosti tak vlastne máme málo vynikajúcich, vedecky aj pedagogicky orientovaných vysokoškolských učiteľov. Paradoxne, aj veľký počet učiteľov je vlastne malý na taký veľký počet študijných programov fakúlt a vysokých škôl, ktoré u nás pôsobia.

Máme aj veľa študentov. Študujú i takí, ktorí nemajú predpoklady na vysokoškolské štúdium. To, že študujú, je povedzme v poriadku, ale že aj končia takí, ktorí by nemali končiť a získavajú vysokoškolské diplomy, to už v poriadku nie je. Máme veľa takých, ktorí chcú byť inžinieri, doktori, magistri, ale neveľa takých, čo si to svojím prístupom k štúdiu aj zaslúžili a po absolvovaní vysokej školy sa vo svojom odbore stávajú jednotkami alebo aspoň dvojkami. Dominuje priemernosť a...

■ UPREDNOSTŇOVANIE KVANTITY

Orientácia na preferovanie kvantity sa začala istý čas po roku 1990. Tejto tendencii napomohlo aj zavedenie bakalárskeho štúdia. Prevzali sme túto formu, ale nedomyšleli sme ju v našich podmienkach do dôsledkov. Mala nahrádzať určitú vyššiu formu stredoškolského štúdia, pričom však treba povedať, že naše stredné odborné školy boli na veľmi, veľmi dobrej úrovni. Bakalárske štúdium malo byť a mohlo byť aj nižšou formou vysokoškolského štúdia, ale vo väčšine prípadov sa stalo iba povinným predstupňom magisterského, inžinierskeho štúdia. A tak všetci tí, čo sa stanú bakalármi – až na výnimky, že vyslovene nechcú

alebo vedomostne ozaj nestačia – pokračujú v magisterskom štúdiu. Na magisterské štúdium sa nerobí dosť prísny výber. Aj to je jeden z nedostatkov, ktorý ovplyvňuje úroveň uceleného vysokoškolského štúdia a ktorý bude potrebné riešiť. Nezastierajme, že o bakalárov po takej obsahovej náplni štúdia, aká je na našich vysokých školách, spoločenská prax nemá záujem.

S kvantitou sme to pravdepodobne tiež prehrali v doktorandskom vzdelávaní. Aj tento stupeň sme vzhľadom na naše podmienky nekriticky prevzali a nedomyšleli uplatnenie budúcich doktorandov. Kým ministerstvo školstva účelovo dotovalo doktorandské štúdium, neúmerne rástol ich počet takmer na každej fakulte, ktorá toto štúdium mohla mať. V súčasnosti, keď fakulty a vysoké školy nie sú z ministerstva osobitne účelovo stimulované na štúdium doktorandov, fakulty ďaleko viac ako pred tým zvažujú svoje možnosti a potreby počtu prijímania doktorandov. Ponechanie finančného dotovania na samotné fakulty, usmerňovanie rozsahu doktorandského štúdia len pomohlo.

■ PODNIKANIE V ŠKOLÁCH

Rastu kvantity a znižovaniu kvality vysokoškolského vzdelávania, zdá sa, pomohlo a prispelo aj to, že sa z neho urobilo do určitej miery podnikanie a v niektorých prípadoch aj obchod. Vzdelávanie sa začalo ponímať ako služba či tovar, na čom sa dá aj dobre zarábať. Tomuto podnikaniu sa dosť dobre darilo a i dnes sa ešte darí. Ako huby po daždi vznikali súkromné vysoké školy a aj v súčasnosti je ich vyše desať. Nikto zbehlý v problematike si netrúfne tvrdiť, že ich jediným a hlavným záujmom bolo a je zvýšiť úroveň vzdelávania. Ak by nezarábali a nemali zo svojej vzdelávacej činnosti zisk, tak by tu neboli. To len asi naši páni poslanci a ministri školstva si mysleli, že súkromné vysoké školy zvýšia konkurenciu v zabezpečovaní vzdelávania a tá priniesie vyššiu kvalitu. Vyššia kvalita neprišla, skôr sa znížila!

Na vzdelávaní zarábali aj niektoré štátne a verejno-právne vysoké školy a ich fakulty najmä tým, že si zriadili detašované,

vysunuté pracoviská. Privyrábajú si školy, učители a rôzne agentúry a inštitúcie. Na podnikaní vo vzdelávaní „získali“ aj študenti – ľahšie sa dostávajú k diplomom.

■ JASNO – KTO A ČO

Úroveň vysokoškolského vzdelávania vytvárajú učители i študenti. Vzdelávanie je založené na ich vzájomnom vzťahu. Jedni aj druhí by mali byť dosť múdri na plnenie svojich povinností a úloh. Vysokoškolskí učители musia mať vedomosti a schopnosti vedeckej a z nej vyplývajúcej aj pedagogickej práce. Učiteľ musí pracovať sám so sebou, na seba, so študentom, ale aj na neho. Študenti tiež musia mať jasno, prečo sú na vysokej škole. Majú pracovať – študovať tak, aby po absolvovaní štúdia sa v praxi dobre uplatnili vo svojom odbore a nemuseli ísť na úrad práce. Vysoká odborná úroveň absolventov je výsledok práce tak učiteľa, ako i študenta. O tú sa musia usilovať jedni aj druhí. Ideálna, ale nie vzdialená predstava od reality by bola, aby absolventi vysokých škôl svojimi vedomosťami a poznatkami nielen naplnili, ale aj predbehali potreby a požiadavky praxe svojich budúcich zamestnávateľov – firiem. Dosahovať takú vysokú úroveň absolventov by bolo naozajstným úspechom vysokých škôl.

Doterajší dvadsaťročný vývoj ponúka dosť dôkazov, že sme „vyprodukovali“ veľa ľudí s vysokoškolským diplomom, ale nie so zodpovedajúcimi vedomosťami. Teoretickými i praktickými poznatkami absolventov niektorých študijných odborov sme sa vzdialili od potrieb spoločenskej praxe. Preto máme nezamestnaných s vysokoškolským vzdelaním. Špekulovať o tom, či máme málo pracovných miest pre vzdelaných, alebo priveľa vzdelaných, je zbytočné. Vieme o tom svoje. Ani jedno z toho nie je na chválu...

■ POSTAVENIE UČITEĽA

Vrátiť vysokým školám tú kvalitu, ktorú mali, už nestačí. Podmienky a potreby sa zmenili. Zvýšiť úroveň vysokých škôl vyžaduje podstatné zmeny v ich terajšom systéme riadenia a financovania.

Dnešná vládna sociálna demokracia za jednu zo svojich priorít v politickej agende považuje oblasť školstva. Učiteľská verejnosť je trochu v rozpakoch pri tejto jej proklamácii, rezort má v poslednom období už tretieho ministra. Ako uveriť, že ten nový minister školstva a terajšia vláda urobia v školstve také zmeny alebo aspoň naštartujú také reformy do volieb, ktoré zastavia nezdravý vývoj a posunú úroveň vo vysokoškolskom vzdelávaní dopredu? Stále sa odkladá už dlhodobejšie pripravovaný zákon o financovaní vysokých škôl. Vysoké školy potrebujú v súčasnosti, ale aj pre budúcnosť také financovanie, ktoré by v podstatnej miere vyjadrovalo a stimulovalo schopnosť pripravovať úspešných absolventov pre spoločenskú prax. Aj zo strany ministerstva by bolo treba viac zohľadňovať, že vysoké školy majú vo zákona priznanú určitú samostatnosť. Z nej vyplýva aj zodpovednosť za hospodárnosť a efektívnosť vynakladania a využívania prostriedkov. Dobrým vysokým školám, ktoré to naozaj myslia s vedou, výskumom a so vzdelávaním seriózno, treba vyjsť maximálne v ústrety, zbaviť ich zbytočného administratívneho riadenia a aj finančne ich stimulovať za dosahovanú kvalitu. A tých vysokých škôl, ktoré sa chcú viac-menej priživovať na verejných financiách, treba sa čo najskôr zbaviť.

Autor je profesor Ekonomickej fakulty TU Košice.

JAZYKOVÉ OKIENKO

Na rozhraní rokov sa popri vinšoch a viac či menej reálnych novoročných predsavzatiach objavujú aj informácie o zmenách, ktoré môžeme očakávať v najbližších dňoch. Nezriedka ide o mediálne šírené správy, ktoré v doznievajúcom posvätočnom období síce vnímame ľahšie, ale ktoré si čochvíľa predsa len vyžadujú hlbší ponor do peňaženky. Takými to zvestami sa stávajú oznámenia o daniach, rozmanitých úhradách, odvodových povinnostiach a najmä o zvyšovaní cien základných tovarov a služieb, ktoré sprevedzajú a ovplyvňujú náš každodenný život s jeho nevyhnutnými potrebami.

Priplatíme si za energiu?

Uvedme niekoľko príkladov z dennej tlače. Titulky najprv upútajú našu pozornosť priamou vyjadrením: Potvrdené: od januára pôjde hore plyn, teplo, elektrina aj voda! Cena plynu stúpne o 5,53 percenta! V samotnej správe však nachádzame rozvinuté upozornenia, ktoré nás zneisťujú svojou nejednoznačnosťou: Domácnosti si v budúcom roku priplatia za zemný plyn. Jeho cena sa pre domácnosti zvýši v priemere o 5,53 percenta. Najviac si v budúcom roku priplatia domácnosti, ktoré používajú plyn aj na kúrenie, a to o 66 eur. V ďalšom článku sa stretávame s konštatovaním: Okrem vyšších pokút za nedodržanie predpisov si príležitostní vodiči priplatia aj za diaľničné nálepkky. A do tretice: Na odvodoch si možno priplatia už zamestnanci a živnostníci s hrubým príjmom približne nad 1 200 eur.

Vo výňatkoch z denníkov sa do osobitého postavenia dostáva podoba priplatiť si, teda sloveso so zvrtným zámenom vyjadrujúcim privlastňovanie a prospech. Tvar naznačuje, že novinári mienili slovné spojenie poveriť úlohami synonyma – formálne iného, obsahovo však rovnoznačné slova, ktoré jazykovo a štýlisticky spetruje text. Nesporne vítany zámer sa naplní len vtedy, ak synonymum zodpovedne vyjadruje pomenúvanú skutočnosť.

Pozorný čitateľ zisťuje, že v uvedených úryvkoch k požadovanej rovnoznačnosti, príbuznosti významov nedochádza. Dá sa totiž priplácať si za niečo nevyhnutné (niekým určené, predpísané), kde niet inej voľby? Priplatiť si možno len k základnej cene s cieľom zvýšiť úroveň, hodnotu čohosi, dosiahnuť pre seba vyššiu znesiteľnosť, výhodnosť: za výrobok domáceho pôvodu; miesto v rýchliku, prednostný nástup do lietadla; skoršie vyšetrenie, epidurálnu injekciu pri pôrode a pod. Priplatok, resp. doplatok uhradíme len po vlastnom dobrovoľnom rozhodnutí.

Slovné spojenie v uvedenom kontexte priplatiť si vzniklo napohľad zjemňujúcim, ale nevhodným prekřížením významov „prilepšiť si (vo svoj prospech)“ a „(povinnosť) platiť – uhrádzať viac“. Ak teda vynakladáme viac peňazí za artikel, ktorého cenu ktosi určil či zmenil nariadením alebo príkazom, používame slová zaplatiť – odvieť – uhradiť (viac), ale aj priplatiť, jednoznačne však bez zámena si. Pomenovaný fakt, vrátane autorského zámeru, tak predstavíme jazykovo a štýlisticky korektné, eticky ústretovo, bez akýchkoľvek stôp odľahčovania, prifarbovania či zastierania háklivej skutočnosti. Máme predsa na takýto postup dôvody: zvýšila sa – stúpila – narástla (vzrástla) cena (daň, odvod); (poplatok) zdražel – ide hore.

Vladimír PATRÁŠ

ČRTA

V týchto dňoch – 15. januára – bude práve sto rokov, čo zomrel jeden z najslávnejších kežmarských rodákov, profesor rádiológie na Pázmaňovej univerzite v Budapešti, dlhoročný všestranne činný radný pán a mestský lekár MUDr. Vojtech Alexander (1876 – 1916). Už ako mladý muž prerástol hranice mesta, Spiša i Uhorska – patrí sa mu teda venovať chvíľu pozornosti.

Röntgenológ svetového mena

Po promóciách nastúpil za asistenta v budapešťianskom Anatomickom a patologickom ústave a starí páni profesori mu predpovedali skvelú budúcnosť. Na naliehanie otca sa však vrátil domov a takmer dve desaťročia pôsobil ako mestský lekár. Aj keď mal roboty vyše práva, stihol viesť Spolok spišských lekárov a lekárníkov, Kežmarský okrášľujúci spolok, jeho zásluhou vznikol mestský prak, vysušením Husieho potoka dnešná Alexandrova aleja, zalesnilo sa okolie, vznikla Kežmarská akciová elektrifikačná spoločnosť, od základov sa modernizovala nemocnica. Keď sa objavila správa o vynáleze Wilhelma Röntgena – objav tzv. X-lúčov, šiel v roku 1895 za ním osobne do Bavorska – neznáma forma žiarenia ho fascinovala a presvedčila, že bude prelomom v medicíne. Zadovážil si techniku, sám ju zdokonaľoval a venoval jej všetok svoj voľný čas. Ak mu niektorý deň niečo nevyšlo, zapisal si do denníka: „Dnem pedidi,“ – Stratil som deň. V roku 1898 zhotovil prvú snímku vnútra ľudského tela na svete – fotografiu kostičiek kamarátov ruky.

Novým žiarením neúnavne snímkoval rastliny a živočíchy, sledoval ich rast a vnútorné zmeny, zdokonaľoval vyvolávaciu techniku kontrastnejším obrazom, dokázal snímať vnútorné orgány s predstavou hĺbky a tým sa považuje za zakladateľa plastickej rádiológie na svete. To už, pravdaže, nemohlo ostať bez ohlasu vo svete a vidiecky pán doktor nemohol robiť vedu ako koniček.

Budapešť vyhrala nad Kežmarkom i otcovou vôľou – v roku 1909 sa MUDr. Alexander habilitoval na docenta budapešťianskej lekárskej fakulty a v roku 1914 sa stal jej profesorom a zároveň čestným členom Bratislavského spolku fyzikov, čosi ako malej akademie vied.

Za svojho života publikoval stodesať odborných prác, mnohé aj odprednášal na svetových lekárskejších kongresoch v Amsterdame, Berlíne, Mníchove, Kluzi, Odese, Petrohrade, Londýne a inde.

Už jeho prvé vidiecke pracovisko bolo v tom čase najmodernejším na svete. Nikto vtedy nepoznal nebezpečenstvo „X-lúčov“, teda röntgenového žiarenia. A tak pri sledovaní svojich cieľov skúmal aj vývoj vlastného dieťaťa ešte ako plodu v manželkinom tele. Denne a podrobne. Jemu a manželke sa nestalo nič – jeho dieťa, jedno zo štyroch, sa však narodilo s trvalým psychickým poškodením. Zabudnutá obeť vedy a budúcnosti ľudstva. Aj sám umrel na leukémiu, spôsobenú ožarovaním.

(jč)

Hlavné mesto Fínska má čo ponúknuť každému návštevníkovi

Dovidenia v Helsinkách, priatelia!

Text a foto: Jana JUDÍNOVÁ

Dcéra Baltu, biela labuť severu – Helsinky, patria k najmladším metropolám Európy. Mesto založil v roku 1550 švédsky kráľ Gustav Wasa ako konkurenčný prístav k blízkemu Tallinnu. Väčší rozkvet mesta však prichádza až koncom 19. storočia a najmä po vyhlásení samostatnosti Fínska v roku 1917. K jeho rozvoju nepochybne prispela aj výhodná poloha tunajšieho prístavu. Fínska metropola je dnes viac moderným mestom ako elderadom pre milovníkov historických pamiatok. Aj tak má však šesťstotisícové hlavné mesto Fínska čo ponúknuť každému návštevníkovi.

Veľa starších budov, v ktorých dnes sídlia veľvyslanectvá alebo múzea, sa hrdí secesným šatom, azda trocha strohejším, ako sme zvyknutí u nás. Korunu secesnej časti Helsínk nasadzuje pomník Kalevala, čo je vlastne rozprávka v kameni, pocta národnému eposu. Uprostred vkusne vysadeného ostrova zelene, a takých je spolu s väčšími či s menšími parkmi v meste nekonečne, sedí autor jeho prvej verzie, fínsky Dobšinský – Elias Lönnrot. Je obklopený postavami a božskými patrónmi svojho životného diela.

■ DOMINANTY MESTA

Helsinky ponúkajú hneď niekoľko dominánt. Dve najvýznamnejšie z oblasti sakrálnej architektúry sú Helsinská katedrála a pravoslávny chrám Usnutia Bohorodičky. Obidva kostoly kontrastujú farbou, štýlom, náboženskou orientáciou a súčasne predstavujú rovnocenné milníky fínskej histórie a stavu spoločnosti. Vidieť ich doďaleka, lebo sú postavené na vyvýšeninách. Chrám postavili pričinením ruských cárav, čo pred katedrálou dokumentuje socha Alexandra II. Ten jej stavbou poveril pruského architekta Carla Ludwiga Engela. A nielen to. Engel na pokyn cára projektovaj aj novú univerzitnú budovu s univerzitnou knižnicou hneď v blízkosti katedrály. Architekt Engel v starom centre mesta navrhol výmenu celých ulíc a na plánoch helsinskej katedrály pracoval vyše dvadsať rokov. Vysvätili ju však až po jeho smrti v roku 1952. Chrám Usnutia Bohorodičky dokonca až o dvadsaťšesť rokov neskôr.

Katedrála má pôdorys v tvare gréckeho kríža a slúži evanjelickej konfesii. Je žiarivo biela zvonka aj vnútri, s výbornou akustikou, konajú sa tu aj koncerty. Človek má pocit, akoby protestantizmus bol tu na severe kontinentu akýsi všeobjímajúcejší a možno aj o čosi flexibilnejší ako u nás. Naznačuje to i kaviareň Krypta, ktorá je v jej podzemí. Doslova v časti kryptového priestoru katedrály.

■ CAFÉ KRYPTA

Neviem, nakoľko je komerčne úspešné pomenovať kaviareň práve takto, ale hneď pri vstupe do priestorov Krypty napriek všetkému aspoň dočasne víťazí ľudské teplo nad neodvratným koncom. Víťala nás stolmi, ktoré boli prestreté bielymi obrusmi, a pomedzi tanieriky, šálky a koláčiky priam svietili kytičky pestrofarebných kvetov. Kvety sú vo Fínsku skutočne všade. Fini využijú aj ten najmenší priestor alebo doslova i starú turistickú baganču (ako sme videli v skautskom domci v prírodnej rezervácii Nuuksio), či trebárs staré vedro priviazané k bicyklu, aby tam posadili hneď niekoľko druhov kvetov, prípadne aj malý krík. Svojrážnu patinu dodával kaviarni mramorový, trochu porušený reliéf Poslednej večere. V jednom z výklenkov proti nemu zas zlatom svietila ikona Madony s Ježiškom...

Kaviareň prevádzkujú starší ľudia, podľa nášho odhadu aspoň šesťdesiatroční a viac. Ešte aj robotníci, ktorí sem s rebrikom na pleciach zamierili čosi opravovať,

Dominanty Helsínk lákajú turistov z celého sveta.

Hlavné mesto Fínska nazývajú bielou labuťou severu...

vať, mali hlavy pokryté sniežikom. A verte mi, títo kaviarenski oldies mali neveriteľný šarm a v päťach im kráčať obrat a úspech! A to v čase našej návštevy koncom leta nemali v prevádzke ešte ani len registračnú pokladňu, a už vôbec nie terminál na kreditky, ktorý vo Fínsku nájdete naozaj všade. Zato sa im však neustále plnili priestory hosťami a prostý linajkový zošitok na bočnom stolíku chválami a uznaním!

Apropo, Fini vyšších vekových kategórií. Kým u nás už štyridsiatnici majú problémy zamestnať sa, vo Fínsku nájdete starších ľudí aj na takých miestach, ktoré si u nás uzurpovala mládež do tridsať. Je tu úplne bežné, že vás obsluhuje päťdesiatnička, šesťdesiatročná predavačka či servírka neraz aj barokových tvarov. A to platí dokonca aj pre letušky štátnej fínskej spoločnosti Finnair. Fini pravdepodobne už dávnejšie pochopili, že starší ľudia tiež vnášajú svoj vklad do diania, a to ich pracovnými a životnými skúsenosťami a vari aj v podobe väčšej uvažlivosti. Prítom zostávajú duševne aj telesne zdraví.

■ UNIVERZITA A KNIŽNICA

Na východnej strane od Helsinskej katedrály na Senátom námestí stojí Palác rady štátu, kde sa nachádzajú kancelárie fínskeho premiéra (od konca mája tohto roku Juha Sipilä), ministra financií a zasadacie miestnosti vlády, na západ od katedrály sa rozkladá hlavná budova Helsinskej univerzity. Univerzita získala toto meno sotva pred sto rokmi (1919), predtým sa volala Univerzita cára Alexandra. Po zničení najstaršej fínskej univerzity v Turku (založená v roku 1640) následkom požiaru, ruský impe-

nosti sú spestrené výstavkami starých kníh a fotografií z histórie knižnice, ale tiež milými zárukami s kvetmi, hračkami a figúrkami, ktoré „čítajú“.

Keď sme sa pýtali, ako univerzitná knižnica získava slovenské časopisy a knihy, dostali sme odpoveď, že sa tak deje na základe spolupráce s určitými slovenskými vydavateľstvami (pomerne hojne boli zastúpené vydavateľstvá Marenčin a Kalligram) a partnerskými univerzitami Helsinskej univerzity.

■ RUSKÉ STOPY

Fínsko a Rusko prešli v svojom dejinnom vývoji určitý úsek spolu. Z novej histórie najmä ten, ktorý nastal od pamätnej porážky Švédov cárskymi vojskami v roku 1809, keď sa územie Fínska stalo do roku 1917 súčasťou ruského impéria. Porážku Švédov dovršila strata obrovskej pevnosti Suomenlinna (tiež Viapori, v čase švédskej a ruskej vlády Sveaborg), ktorá predstavovala bránu do Helsínk.

Ruských stôp je v Helsinkách pochopiteľne viac. Vidno ich aj v ruských nápisoch na takmer všetkých tabuliach označujúcich verejné budovy (hneď za fínskym, švédskym a anglickým nápisom, často hneď za fínskym a švédskym), pokynoch pre turistov, jedálnych lístkoch, termináloch na vloženie kreditných kariet, ale tiež ruskú imperátorskú dvojhlovú orlicu nájdete na stĺpe v prístave ako upomienku na návštevu cárovnej Alexandry.

Do Fínska stále prichádza aj veľké množstvo ruských turistov; Rusi predstavujú aj jednu z najväčších skupín imigrantov (podľa štatistik tvoria až dvanásť percent obyvateľstva Helsínk). Ruština sa vo Fínsku vyučuje ako voliteľný predmet už na stredných školách, a samozrejme riadne sa študuje na Helsinskej univerzite.

Helsinky majú špeciálne partnerské vzťahy s Moskvou. Z Helsínk pravidelne niekoľko ráz v týždni premávajú trajekty do Petrohradu. Priamo na helsinskej železničnej stanici možno získať vízum do Ruska.

■ VŠETKO PRE ĽUDÍ

V samom srdci metropoly, neďaleko radnice a prezidentského paláca sa rozkladá park Esplanadi. Je to vyslovene ľudový park, nájdete tu všetko: udržiavaný trávnik, kry aj prekrásne kombinácie kveteny, sochy básnikov aj výtvyry moderných umelcov. Najmä navečer tu možno vidieť skupiny mladých, ale aj starších Fínov, ako oddychujú priamo na trávniku a popijajú pri tom pivo či víno, ktoré si zakúpia v kaviarni alebo reštaurácii priamo v Esplanadi alebo niekde v blízkosti. Esplanadi uzatvára alebo otvára (podľa toho, či vstúpite do parku od prístavu alebo z centra) jednoduchá, a prítom krásna fontána Dcéra Baltu. Dominuje na nej pôvabná nahá morská panna so svojimi morskými poddanými. V čase inštalácie v roku 1908 spôsobila rozruch medzi konzervatívnejšími Helsinčanmi, ale dnes je jednou z najobľúbenejších pútačov v meste. Nuž, časy sa menia! Uprostred Esplanadi stojí socha národného básnika Johana Ludviga Runeberga (1804 – 1877). Ten zložil epickú báseň Povesti o Ensigmovi Stálovi, ktorej prvá sloha sa stala fínskou štátnou hymnou Naša zem. Pod Runebergovou sochou stojí básnikova Múza, zaodetá po starofínsky do medvedej kože. V ruke drží hárok s úvodnou časťou Runebergovej básne. Pri súsoší radi predstavujú svoje umenie obyvateľom Helsínk väčší aj tí menší umelci. A jedni aj druhí vždy nájdú dosť divákov...

Stále existujú krajanovia neúnavne propagujúci rodný kraj Milovník Slovenska a jeho záhady

Alexander GOCZ – Foto: autor

Jozefa Valtera odjakživa fascinovala slovenská krajina, jej jedinečnosť, ale aj tajomstvá. Ako pôvodne stavebný technik obdivoval ľudovú architektúru a odtiaľ bol už len krôčik k láske k folklóru, k povestiám a k prírodným zvláštnostiam. Jeho životnú cestu však prerušil rok 1968, a tak na dlhé roky skončil ako pútnik po mestách a krajoch od Slovenska až priveľmi vzdialených. Zaoberal sa viac technikou a pri svojom kočovnom živote nemal čas sústrediť sa venovať konkrétnym projektom spolu s našimi krajanmi združenými do krajanovskych organizácií. Lenže všade, kde pobudol, usiloval sa podať, ako on hovorí: „Dobrá správu o Slovensku.“

Veľa z našich krajanov, hlásiacich sa hrdó k Slovensku, žije v rôznych kútoch sveta. A mnohí sa tam aj úspešne uplatnili. No len zlomok z nich poznáme aj u nás. Je to logické. Z našej vlasti odchádzali a, bohužiaľ, aj odchádzajú celé vlny rodákov. Či už to bolo počas maďarského útlaku, v časoch veľkej hospodárskej krízy alebo pri nástupe komunistickej diktatúry. Neskôr pribudli Slováci utekajúci pred neslobodou po roku 1968 a najnovšie, žiaľ, za zárobkom, podobne ako ich pradedovia na prelome deväťnásteho a dvadsiateho storočia.

OBRAZOVÉ POHĽADY

Jozefa Valtera som spoznal dva dni pred sviatkom Troch kráľov na neplánovanom stretnutí niekoľkých mojich literárnych a výtvarných priateľov. Bez toho, aby sa vystatoval svojimi doslova svetobežníckymi skúsenosťami, okamžite ma zaujal. Napríklad týmito slovami: „Narodil som sa v Košiciach, ale ako chlapec si najviac pamätám Levoču a hneď na to Bratislavu. Mój nevlasťný otec bol vojakom z povolania, no a k tomu patrilo aj kočovanie z miesta na miesto. Doteraz by som však vedel spamäti nakresliť Urbanovu vežu pri Dóme sv. Alžbety,

priečelie Chrámu sv. Jakuba či Michalskú bránu. Tri mestá, tri pohľady.“

Jozef Valter mal už od detstva evidentný kresliarsky talent, no aj napriek tomu skončil na stavebnej priemyslovke. Rodičia považovali umeleckú kariéru za neistú. Odkrútil si základnú vojenskú službu a hnaný túžbou poznávať začal pracovať u geodetov, s ktorými prebrázdil celé Slovensko. Do toho prišiel august 1968 a Jozef sa nevrátil zo zájazdu v Juhoslávii. Volil, ako veľa iných mladých ľudí, neistý chlieb v cudzine, pred možnými problémami doma, keďže aj jeho nevlasťný otec bol pre svoj postoj k okupácii vyhodený z armády.

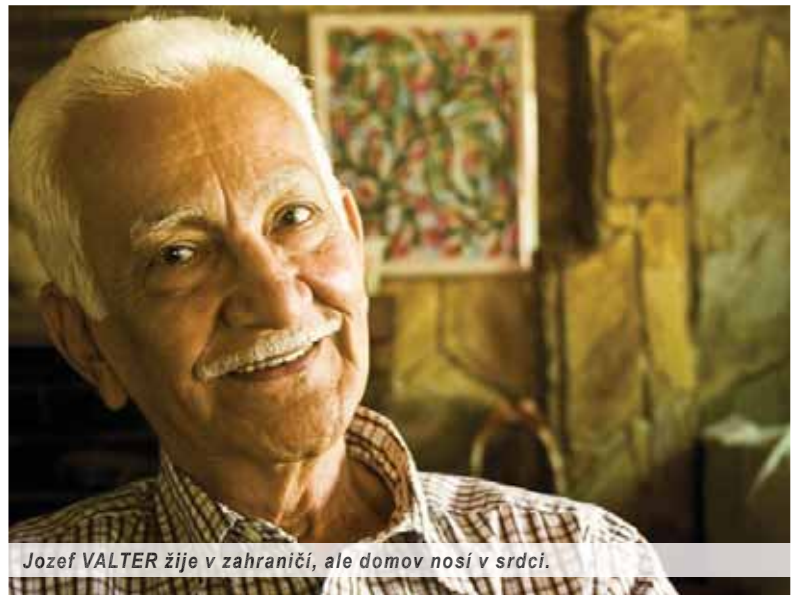
NAŠINEC SA UCHYTI

Po krátkom pobyte v rakúskom tábore začal pracovať pre nemeckú firmu ako geodet. Netrvalo dlho a vyslali ho služobne do Kapského mesta, neskôr do Buenos Aires. „Ja som si niekedy pripadal ako kočovník. Ale všade, kam som prišiel, vždy som po čase objavil krajanov zo Slovenska. Niektorí si ma aj doberali, že reku čo ty mladý chceš, ale keď som dedkovi, rodákovi z Bardejova, nakreslil v bodege na kus papiera bardejovskú radnicu, bol by ma hostil do rána,

keby som nemusel vstávať do roboty. A tí naši krajanovia, okrem malých výnimiek, sa všade uchytili. Vedeli, na čo majú ruky a vedeli sa zvrátať,“ spomína Jozef Valter a dodáva, že vtedy v ňom skrsol nápad. Ako geodet prešiel Slovensko krížom-krážom. Jeho fotografická pamäť, citlivá na architektúru, ale aj na prírodné scenérie, mu viedla ruku. Vzniklo niekoľko skíc známych slovenských reálií a tie, ako hovorí, mu otvárali takmer každé dvere u našich krajanov všade po svete.

NOVODOBÝ HREBENDA

Po novembri 1989 sa aj Jozef Valter ponáhal pozrieť si konečne zem, kde sa narodil a kde, ako hovorí, „mä svoje hroby“. „Naraz ma to chytilo a už som sa poberal. Dokopy nikto z mojich blízkych už nežil, iba vzdialenejšia rodina. Ale aj za to bud' Bohu vďaka! Medzitým som tam vo svete o našom Slovensku vydal niekoľko knižičiek, ale netrúfam si o sebe hovoriť ako o spisovateľovi. Len ma to hnalo povedať a ukázať, že my nie sme len národ drotárov a fujaristov, ako ktorísi z dnešných mudrákov o nás prehlásili. Zo slovenského rodu vzišli takí múdri a trúfam si povedať že aj geniálni ľudia ako Murgaš, Banič, Stodola, uránový kráľ Štefan

Jozef VALTER žije v zahraničí, ale domov nosí v srdci.

Roman a mnohí ďalší, ba keď som žil v Amerike, tak som im hovoril, že aj ten ich hudobný nástroj 'dobro' vymysleli bratia Dopjerovci z dediny Stráže, kde som kedysi zameriaval hradsú...“

Jozef Valter teraz delí svoj čas medzi Floridu a Košice, kde sa aspoň raz za rok zastaví na nejaký čas. Ako sám hovorí: „Ochádzam nabalený knihami, cédečkami a dévedeckami. No okrem folklóru, ktorý odo mňa často drnkajú moji 'mechikános' priatelia, prinášam aj beletriu, populárnu či vážnu hudbu. Aby priatelia a známia, nielen slovenskí krajanovia, videli, že tu skutočne nežijú len spomínaní drotári a fujaristi.“

ČAROVNÉ I TAJOMNÉ

Jozef Valter má však aj jednu slabosť. Od mladých rokov ho zaujímajú archeologické záhady, tajomné miesta, povesti a dnes módne označované paranormálne javy.

„Niekdedy si pripadáam ako ces-

tovná kancelária. Poniakí z krajanov, či skôr z ich potomkov, chcú navštíviť zem svojich predkov a pýtajú sa ma, čo by som im poradil. Tých mailov čo dostávam... A najnovšie aj od ľudí, ktorí korene na Slovensku nemajú. A čo ich zaujíma? Samozrejme Bátoricka a Čachtice, a tých znalejších aj tamojšie podzemie. Ďalší zasa chcú nasmerovať na Val obrov pri obci Pečenice, ktorý sa tiahol, čuduj sa svete, od Sitna opradeného záhadami cez Štiavnické pohorie, Dudince, Dolné Semerovce až po riekku Ipeľ. Bol som tam a môžem povedať, že aj slávny spisovateľ Dániken sa o tento záhadný gigantický val zaujímal. No a tí najznalejší chcú poradiť, kde hľadať legendárnu Mesačnú jaskyňu, ktorá podľa niektorých záhadológov skrýva mimozemskú loď či aspoň základňu. Priznám sa, že keby som bol mladší, tak sa do okolia Plavnice a Starej Lubovne vypravím hľadať túto jaskyňu osobne...“

Ponor do viery katolíkov

František Mikloško, Karol Moravčík (eds): Radost evanjelia na Slovensku, Hlbiny, 2015

KNIHA TÝŽDŇA

František Mikloško
Karol Moravčík (eds.)

Radost evanjelia na Slovensku

Pokus o analýzu situácie katolíckej cirkvi

Je zvláštnosťou, že od roku 1926 nevznikla na Slovensku kniha, ktorá by podávala sumárnejší pohľad či skôr sebareflexiu jednotlivých hlavných vetiev katolíckej cirkvi. Napokon vyšla táto kniha s podtitulom Pokus o analýzu situácie katolíckej cirkvi. Ide o kolektív autorov, z ktorých dvaja boli dokonca kedysi navrhnutí za potenciálnych mladých biskupov.

Ak hodnotíme z mimo cirkevného vnímania život katolíckej cirkvi na Slovensku, musíme konštatovať, že až na malé výnimky sa vrátila späť do dvadsiatych rokov 20. storočia a vôbec nevstúpila do 21. storočia novej éry. Dogmatizmus spojený so zastaranými pohľadmi ochudobňuje a doslova brzdi vývoj cirkvi, ktorá v nasledujúcich obdobiach podstúpi obrovské skúšky s globálnym nihilizmom a, žiaľ, aj s islamom. Na základe takéhoto úvodu táto kniha ponúka názory, ktoré niektoré cirkevné kruhy isto neprejdú mlčaním, keďže odhaľujú polohy, ktoré inde mimo Slovenska sú normálne, ale u nás nemysliteľné. To, po čom túžila komunistická nomenklatura, sa podarilo v inej miere dnešným vyššie postaveným cirkevným hodnostárom, ktorí študovali najmä v Taliansku.

„Okrem výnimiek sú konzervatívneho razenia, čo znamená, že sami seba pokladajú za vyššiu sociálnu skupinu v cirkvi, držia si odstup od laikov, nehlásia sa k odkazu Druhého vatikánskeho koncilu, nevedú dialóg so sekulárnou časťou spoločnosti a cirkev vnímajú predovšetkým ako právne usporiadanú spoločnosť.“ To je konštatovanie zo strany 23 tejto knihy. Na záver treba citovať spoločný záver knihy, ktorý spolu napísali F. Mikloško, K. Moravčík a P. Zaťko: „Od pádu komunizmu na Slovensku uplynulo 25 rokov. Je to čas, keď sa končí jedno obdobie a na všetkých úrovniach spoločnosti, vrátane cirkvi, prichádza ku generačnej výmene. Vo vedomí tohto predelu a v očakávaní generačnej výmeny hodnotia autori našich textov uplynulé obdobie.“

(mab)

MEDAILÓN

Nejeden spisovateľ, či už prozaik alebo básnik, našiel časť svojej realizácie pri práci v médiách. Noviny, rozhlas či televízia – to všetko sú miesta, kde sa môže tvoriť človek uplatniť. Nie inak to bolo aj v prípade básnika, prozaika, scenáristu a publicistu Emila Holečku.

Emil Holečka sa narodil 1. januára 1946 v Kozárovciach. V rokoch 1961 – 1964 študoval na strednej škole v Leviciach, potom na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, no napokon prešiel na filmovú a dokumentárnu tvorbu na Divadelnej fakulte Vysokej školy múzických umení v Bratislave.

Medzi veršami a médiami

Jeho profesijná dráha je pestrá. Pôsobil ako elév v Divadle J. Záborského v Prešove, bol členom Vojenského umeleckého kolektívu, neskôr pôsobil ako režisér a moderátor Československého rozhlasu či tlačový tajomník, poradca a splnomocnenec pre médiá na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky v Bratislave a šéfredaktor Československého rozhlasu v Prahe. Na jeho básnické formovanie vplývali najmä J. Stacho, M. Válek, J. Smrek, ale aj L. Novomeský, J. Buzásky či katolícka moderná. Prvú samostatnú básnickú zbierku vydal pod názvom Povinný priestor (1986). Predstavil v nej prierez dovtedajšej básnickej tvorby, vznikajúcej postupne v priebehu rokov. Stretajú sa v nej verše so spomienkovými motívami a básne o súčasnosti. Nasledovali ďalšie zbierky ako Nezáhada (1995), pásma Malá vizita (1997), verše k filmu D. Rapoša Nezavesujte, ste v poradi či prózy Zbežyznamňovanie človeka (2001). Zaujímavým počínom ostáva vydanie cyklu populárných rozhlasových besied Dialógy s ministrom, ktoré zhmúľ do knihy O kultúre a kultúrnosti s Miroslavom Váľkom (1987). Emil Holečka ako autor rozhlasových črt, esejí a reportáží v relácii Dvere dokorán predstavil okolo šesťsto osobností slovenského umeleckého, vedeckého a verejného života. V týchto dňoch oslávil Emil Holečka, člen predstavenstva Spolku slovenských spisovateľov, sedemdesiat rokov. Blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Volajako sa zaužívalo, že sa pevnou súčasťou novín stali horoskopy. A to, prosím, aj tých solídnych a takzvaných mienkotvorných, kde ich cudne schovávajú volakde do stípečka, ale tak, aby si ich čitatelia šmahom našli. Našinec si napríklad prečíta, že bude mať v ten deň plno práce, ale večer strávi v príjemnom kruhu rodiny. Napokon ukopaný príde z roboty. Teší sa na príjemný večer, no žena na neho navrhne, dcéra je ofučaná a domáci jazvečík ho uhryzne do nohy. Takže horoskop na celý budúci rok je tu. Kozorožci, dajte si pozor na túry v Tatrách. V poslednom čase sú doslova smrteľne nebezpečné.

Okrem iného sa pripravte na to, že v tomto roku, keďže predsedáme slávnej EÚ, podá istá skupina aktivistov návrh, aby namiesto kozorožcov boli v zverokruhu uvádzané

aj modrou a poniekori i dúhovou muletou. Ale pozor na poľských obchodníkov! Nijaký býk sa predsa na pulloch obchodných reťazcov nechce stať koňom. Blíženci to

mení si teda môžu vybrať. Odporúčam byť chutným ako mŕtvym. Levy sú na tom dobre. Po celý rok budú revať. Akurát mi krištáľová guľa odmietla prezradiť či víťazne,

môžeme čudovať. Váhy to v budúcom roku budú mať ťažké. Najprv budú vážiť preferencie jednotlivých strán, čo samo osebe je úloha pre Sibylu križenu s Nostradamom. Škorpión to má oveľa lepšie. V prvej dekáde mu stačí nenápadne číhať, v druhej dekáde sa pripraví na útok a potom príde o žihadlo. Nie je totiž v súlade s európskymi predpismi. Ostáva nám posledné znamenie zverokruhu, a tým je Strelec. Zlé jazyky vravia, že je to pozemské znamenie a nebu naklonené. My, ktorí píšeme horoskopy pre noviny v norme jeden horoskop dvadsať centov, môžeme konštatovať len jedno. Kto je dobrý strelec, tak ten do budúcnosti nepotrebuje horoskopy v novinách.

Marek DANKO

kamzíky. Vodnári, vyčkajte na jarné povodne. Potom si užijete. Ryby, pre vás platí to isté, akurát sa môžete tešiť, že ste ušli z viačičných pekáčov. Ale aj na vás dôjde, potvory šupinaté! Barani to majú jednoduché. V čase volieb môžu uplatniť svoje tvrdé hlavy pri prerážaní volebných preferencií. Pozor však na Bykov! Tí po celý rok budú dráždení nielen červenou, ale

budú mať jednoduché. Zhruba do polovice roka si budú „multikultú“ bližni, no a potom, keď to praskne, ich rozdelia. Aj keď najväčšia veštkyňa v eurosojuze madam Merkel hovorí iné. V kolotoči znamení nasleduje Rak. Na jednej strane je to chutný živočích, na strane druhej označenie smerujúce napríklad do najbližšej pohrebnej služby. Muži a ženy narodení v tomto zna-

alebo od hladu. Panny sú tento rok v kurze. Viditeľne sa to prejavilo na silvestrovských oslavách v Nemecku, kde nadšení astrológovia najmä z arabských a severoafričských krajín skúšali na prítomných dievčatách a ženách, či patria do tohto znamenia. Ostatne, ich vrchný šéf im kedysi povedal niečo o sedemdesiatich dvoch pannách pre každého mučenika, tak čo sa im

Tak, a teraz hor sa na horoskopy...

Najúspešnejší slovenský športovec 20. storočia by mal šesťdesiatpäť rokov

Zázračný kresliar ľadových línií

Ján ČOMAJ – Foto: archív autora

Prišiel na zimný štadión, keď mu bolo sedem. Mal nielen pohybový talent, zmysel pre súzvuk s hudbou, ale navyše prišiel v šťastnom čase. Na ľade ešte kraľoval Karol Divin, dvojnásobný majster Európy a dvojnásobný akademický majster sveta v krasokorčuľovaní. Aj keď sa mohol zdať chlapčatú nedostížnym idolom, pre cieľavedomých nie je nič vzácnejšie, ako mať vzor. Chuť sa premeniť na tŕňadnosť, pre ktorú sú prekážky neznámym pojmom a na jej naplnenie nejestuje dosť námahy.

Pravdaže, ani talent, ani cieľavedomosť, ani vzor nenaplnili ten komplex priaznivých okolností, na konci ktorého boli dve strieborné medaily z majstrovstiev sveta, tri svetové víťazstvá 1971, 1972, 1973, tri bronzové medaily z majstrovstiev Európy (1966 – 1968), päť európskych prvenstiev v rokoch 1969 až 1973 a ešte aj zlatá medaila zo zimných olympijských hier v roku 1972 v Japonsku.

Treba spomenúť aj čas, prajný mladým športovcom, Bratislavu, ktorej v tých rokoch na športe veľmi záležalo – a krasokorčuľovanie bolo jednou z ozdôb slovenského hlavného mesta aj ľudí, čo sa tomu odborne i nadšene venovali. Komplex týchto okolností povýšili talent, úsilie a tŕňadnosť mládenca Ondreja Nepelu na svetovú slávu.

Narodil sa 22. januára 1951 v Bratislave. V týchto dňoch by to bol muž v rokoch – mal by šesťdesiatpäť. Krutá choroba ho však skolila, keď mal len tridsaťosem.

■ LUDIA V POZADÍ

Nijaký talent, hoci by bol priam zázrakom, nedosiahne veľké úspechy – a už vôbec nie svetové prvenstvo – bez veľkej dávky úsilia a správnej konštelácie okolností. Medzi ne patria najmä ľudia, ktorí športovca vedú krok za krokom. Bratislava mala vtedy minimálne tri osobnosti, ktoré spolurozhodovali o Ondrejových úspechoch.

Ing. Emil Skákala, v civile riaditeľ Záhradníckych a rekreačných služieb Bratislavy, zakladateľ veľkej tradície bratislavského krasokorčuľovania.

Doc. PhDr. Ivan Mauer, dnes už 91-ročný, svetoznámy vedec v oblasti genetických, fyziologických a biomechanických pohybových predpokladov športovcov, a menovite krasokorčuľarov. Sledoval tréningy našich a svetových špičiek, analyzoval ich pohyb na tisíciny sekúnd, dĺžku „pobytu“ krasokorčuľára vo vzduchu, rýchlosť jeho rotácie, to všetko robilo v tréningu zázraky. Docent Mauer v tom vyškolil v Európe a Amerike stovky trénerov.

Predovšetkým však „teda Hilda“, ako ju oslovoval mladučký Nepela,

o ktorom ona nehovorila inak ako „môj Ondřík“.

Hilda Múdra, dnes deväťdesiatročná bývalá sólistka Viedenskej ľadovej revue. Tento svetoznámy súbor účinkoval krátko po vojne aj na bratislavskom ľade. Mladučká krasokorčuľárka sa tu zaľúbila do organizátora slovenského turné Jozefa Múdreho a v roku 1947 mali v Modrom kostoliku svadbu. Na neobyčajný prospech slovenského krasokorčuľarstva. Vypel-hala Evu Grožajovú (striebro na Zimnej univerziade 1960), Janu Mrázovú (bronz na ME 1965), medzinárodné úspešných borcov – Filca, Sabovčíka,

(Nepela bol desaťnásobným majstrom Slovenska, osemnásobným majstrom republiky a trojnásobným majstrom sveta). Mimoriadne však vynikal v povinných cvikoch, teda v technike krasokorčuľovania. Pri voľnej jazde, napriek nezvyčajnej náročnosti prvkov, nedosahoval úmerný efekt – nebol tanečníkom „od krvi“.

Bol to vyslovene športový chalan, s nedostatkom improvizácie, jeho telo akoby nemalo dosť citu pre rytmus, akoby v ňom chýbalo trochu „Brazilčana“, Róma či tanečníka niekde z Burundi. O to viac si zasvätení odborníci cenili jeho výkony.

Súperov porážal perfektnými povinnými cvikmi.

súrodencov Skotnických, Ľudmilu Bezáčkovú, ale aj Švajčiarku Charlotu Walterovú, striebornú na ZOH 1984, skvelú Chorvátku Sandu Dubravčičovú a nesmierne množstvo mladých talentov, ktoré ak sa nepresadili vo vrcholných svetových súťažiach, dominovali v ľadových európskych i zámorských revue. Svojho Ondříka trénovala neuvieriteľných pätnásť rokov.

■ MÁLO IMPROVIZÁCIE

Dnes sa svetoví odborníci krasokorčuľovania zhodujú v tom, že talent, úsilie a trénerské vedenie Ondreja Nepelu nemá porovnanie s nikým na svete – hoci by sa aj výsledky možno dali s niekoľkými esami porovnávať

Sám sa pritom usiloval získať čo najviac bodov v povinných cvikoch, aby geometria ľadových línií jeho kruhov, vlnoviek, kľučiek protizvratov – celého registra predpísaných figúr, bola čo najdokonalejšia a lepší „tanečník“ ho netromfli výkonom vo voľných jazdách. Aj pri vrchole svojej kariéry na olympiáde v japonskom Sapore sa usiloval o čo najväčší odskok od svojich súperov. Stalo sa čosi, čo si dejiny krasokorčuľovania nepamätajú – od druhého Francúza Pera bol vzdialený o 54,5 bodu a Rusa Četveruchina takmer o vyše šesťdesiat bodov. Nemusel. Aj voľnú jazdu vtedy zvládol bravúrne. Naša tlač písala: „Keď v úvode skočil bezchybne trojitý salchov, šampanské

Dva talizmany pre šťastie – Ondřík a trénerka Hilda MÚDRA.

sme mohli otvárať.“ Celá republika oslavovala zlatú medailu.

Najcennejším kovom zo ZOH sa chcel Ondrej so športovým súťažením rozlúčiť. Bratislavský krasokorčuľarský svet ho však presvedčil, aby ešte rok vydržal: v Bratislave boli totiž v roku 1973 majstrovstvá sveta v krasokorčuľovaní. Tvrdý tréning teda ešte rok pokračoval. A potom: päť minút nádhernej jazdy pred domácim publikom – po bezchybnej povinnej „škole“ – priniesli jeho tretie svetové zlato.

„Bol to najťažší večer v mojom živote – gniavila ma zodpovednosť pred vlastným publikom, kde som šesťnásť rokov pretekársky korčuľoval,“ priznal sa Ondrej. Pri rozlúčke so športovým zápolením povedal: „Pripadal som si ako pri rozvoze.“

Keď potom prešiel do profesionálnej revue, choreografi využívali skôr jeho technickú suverenitu na hranici ľudských možností ako pôvab tanca.

■ MAXIMÁLNA OBETA

Ondrej svojmu športu venoval celý život, aj keď ho lákali aj koníky a parkúrová jazda, i zábavné dostihy boli preňho príjemným relaxom. Ľad však bol jeho živlom. Dlhé roky vstával pred piatou, o šiestej bol na štadióne, o ôsmej v škole a popoludní znova dve hodiny tréningu. Tu hodno spomenúť aj Ondrejových rodičov – ani pre nich to nebolo ľahké, aj keď treba povedať, že na rozdiel od dneška to aspoň nestálo horibilné peniaze. Takmer všetko financoval štát. Žiadalo si to však veľa času, pozornosti, ústupkov a obetí.

Vďaka tomu všetkému, najmä však Ondrejovým pohybovým a vôľovým danostiam, obetavosti rodičov, skvelej práci trénerky Hildy Múdrej,

pozornosti zo strany krasokorčuľarskeho zväzu, výskumom doc. Mauera, bratislavskému ovzdušiu, pozornosti, ktorú spoločnosť venovala športu – mohli prísť svetové úspechy nášho Ondříka Nepelu.

Už ako dvadsaťročný získal titul Športovec roka, čo pri vtedajšej sláve atlétov, hokejistov, futbalistov, vodákov, lyžiarov skokanov, tenistov, pästiarov nebolo vôbec jednoduché.

■ REVUE A TRÉNER

Svetová sláva mu priniesla miesto sólistu v absolútne špičkovej garnitúre americkej revue Holiday on Ice. Účinkoval v nej trinásť rokov. Medzitým získal licenciu trénera najvyššej medzinárodnej triedy – stal sa, dá sa povedať, bohatým človekom. Prítom mal len dvadsaťpäť rokov. Z jeho školy vyšla napríklad aj nemecká krasokorčuľárka Claudia Leistnerová, ktorá sa v roku 1988 stala majsterkou Európy. To už Ondrej Nepela pôsobil v Nemecku ako najznámejší a najvyhladávanejší tréner. Nedlho. Vo veku tridsaťosem rokov zomrel na nevyliciteľnú infekčnú chorobu – 2. februára 1989.

Jedenásť rokov po smrti – 21. decembra 2000, bol Ondrej Nepela vyhlásený za najúspešnejšieho slovenského športovca 20. storočia. Cenu za „svojho Ondříka“ prebrala trénerka Hilda Múdra, vtedy sedemdesiatpäťročná.

•••

Na Nepelovu počesť pomenovali bratislavský zimný stánok Štadiónom Ondreja Nepelu. Aj na to sa pomaly už zabudne. Dávno sa už volá – vždy nejakou inou – Arénou. Podľa toho, kto si to zaplatí.

Ale to už je reč o inom.

Fotograf Eugen LAZIŠŤAN pracoval v Matici slovenskej aj v Neografii

Celý tvorivý život zasvätil Martinu

Text a foto: Emil SEMANCO

Šiesteho januára, práve na sviatok Troch kráľov, pred desiatimi rokmi sa uzavrela životná cesta jedného zo zakladateľov slovenskej fotografie, fotografického dokumentaristu, redaktora a tvorca obrazových publikácií Eugena Lazišťana, ktorého vrcholné tvorivé aktivity a jej výsledky boli úzko spojené aj s metropolou Turca, Maticou slovenskou, Neografiou, so Slovenským národným múzeom a s vydavateľstvom Osveta.

Eugen Lazišťan pochádzal z Hriňovej v okrese Zvolen, kde sa 8. marca 1917 narodil. Zmaturoval na učiteľskom ústave v Turčianskych Tepliciach. Pracoval v Zbrojovke v Považskej Bystrici a na vojenčine v rokoch 1940 – 1942 získal odbornosť vo fotografovaní. Zúčastnil sa na Slovenskom národnom povstaní, kde ho v novembri 1944 zajali a do oslobodenia v roku 1945 väznili v Nemecku.

■ TVORIVÝ PROFIL

Celý svoj tvorivý život zasvätil mestu Martin, kde pracoval najprv ako fotoreportér, neskôr ako redaktor v Matici slovenskej (1942 – 1953). Najvýraznejšie sa zapísal vo vydavateľstve Osveta v Martine, kde pôsobil od roku 1953 do roku 1982. Bol

vedúci redaktor obrazových publikácií a edičných radov, ktorými si martin-ská Osveta získala povest' špeciálneho editora.

Jeho tvorivý profil je profilom umelca dokumentaristu, ktorý svoj zrak zameral najmä na slovenskú krajinu, ľudovú architektúru, odev i zvyky. Mnohé z nich už neexistujú, takže jeho fotografická tvorba má dnes cenu nenahraditeľného historického a kultúrneho dokumentu s neopakovateľnou poetickosťou fotografií.

■ BLATNICKÝ VKLAD

Spolupracoval s mnohými osobnosťami českej a slovenskej fotografie ako Karol Plicka, Martin Martinček, Ján Halaša či Karol Kállay. Po odchode do dôchodku bol dokumentaristom Slovenského

národného múzea (SNM) v Martine, kde sa venoval najmä spracovaniu Plickových zbierok. Eugen Lazišťan výrazne prispel k vybudovaniu múzea tohto slávneho fotografa v Blatnici pri Martine.

■ SPOLUPRACOVNÍK NEOGRAFIE

Ako dôchodca bol aj externým spolupracovníkom tlačiarne Neografia a vydavateľstva Osveta, kde svoje cenné celoživotné skúsenosti odovzdával mladším kolegom. V roku 1987 mu práve v tomto vydavateľstve vyšla monografia od Mariána Pauera a Jaroslava Čiljaka, v ktorej je zmapované Lazišťanovo bohaté dielo. Obrazové fotografické dielo Eugena Lazišťana je zobrazené aj v monografii Mariána Pauera z roku 2004 s výstižným

názvom: Eugen Lazišťan. Krajina našej pamäti.

Lazišťan je autorom niekoľkých obrazových publikácií, napríklad Bratislava (vyšlo viacero jej vydaní), Orava (s A. Lutenským), Malá Fatra, Martinské hole, Dolu Váhom. Pôso-bil aj v odborných porotách fotografických súťaží. V roku 1997 o ňom režisér Martin Slivka nakrútil krátkometrážny dokumentárny film s názvom Eugen Lazišťan, kto-

rého podnázvom by mohlo byť aj: Stretnutie so známym fotografom a výtvarným redaktorom zo Sučian v dokumente Martina Slivku. Fotograf Eugen Lazišťan zomrel 6. januára 2006 v Sučanoch pri Martine. Prierezovú výstavu fotografa Eugena Lazišťana za účasti autora sprístupnili 11. apríla 2002 v Slovenskom národnom múzeu (SNM) v Bratislave pri príležitosti jeho osemdesiatich piatich narodenín.

E. LAZIŠŤAN s K. KÁLLAYOM a M. PAUEROM počas vernisáže v bratislavskom SNM.

Naše veľhory skrývali vzácny paleontologický objav – kostru leva jaskynného

Lev z tatranskej Medvedej jaskyne

Text a foto: Martin SABOL

Z času na čas vydá naša slovenská zem počas jej prieskumu poklad nesmiernej ceny. Niekedy sa to udeje pri náhodnom objave, inokedy však až po neskutočnej drine nielen samotných vedcov, ale aj rôznych nadšencov a milovníkov slovenskej histórie a prírody priamo v teréne. Nie inak to bolo aj v prípade významného paleontologického nález, toho času ojedinelého na území Slovenska, reprezentujúceho pomerne dobre zachovanú kostru mladého samca leva jaskynného (*Panthera spelaea*).

Lev jaskynný bol veľký predátor, ktorý lovil v starších štvrtoroch aj v našich končinách pred približne 120 000 až 12 000 rokmi, keď vyhylnul pre klimatické a environmentálne zmeny, pričom svoju úlohu zohrali aj genetické zmeny v rámci jednotlivých populácií. Vek kostry, ktorá sa našla v Medvedej jaskyni v Západných Tatrách, odborníci stanovili na vyše štyridsaťtisíc rokov (posledná ľadová doba, tzv. vislanská).

ných – pomerne bežných v našich jaskyniach – zistila aj prítomnosť kostrových pozostatkov oveľa vzácnejšieho živočícha. Následný dvojročný terénny (2007 – 2008) a niekoľkoročný laboratórny výskum potvrdil ich predbežné priradenie k druhu lev jaskynný, ktorého kostra sa teraz stala pýchou novej expozície Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva (SMOPaJ) v Liptovskom Mikuláši. Z geolo-

pralevov, ktoré migrovali z Afriky asi pred sedemstatisíc rokmi.

■ LOVCI A LOVENÍ

Svoj názov dostali levy jaskynné pre ich fosilné nálezy, ktoré sa najčastejšie nachádzajú v jaskyniach. Boli to samotárske šelmy, mohutnejšie a asi o tretinu väčšie ako dnešné levy africké, pričom najväčšie jedince mohli v priemere vážiť aj viac ako tri-stopäťdesiat kilogramov. Na základe

šiu krčnú srst'. Obývali chladné stepi až lesostepi a riedke tajgové porasty, no pohybovali sa aj v predhorách a v horách, pričom vystupovali aj do vyšších nadmorských výšok, kde vyhľadávali suché jaskyne a skalné previsy. Ich výskyt v tomto prostredí súvisel s ich najväčším konkurentom z nížin a dolín – hyenami jaskynnými, ktoré boli oveľa aktívnejšími lovcami ako ich dnešné príbuzné hyeny škvrnité. Klany hyen často vytlačili levy jaskynné do hôr, kde sa potom niektoré z nich špecializovali na lov hibernujúcich medvedov jaskynných...

■ ROZHNEVANÍ MATIČIARI

A keďže v paleontológii je nepísanou tradíciou pomenovávať významné fosilné nálezy (a nielen tu, spomeňme si napríklad na Lucy – ženu z rodu australopitekov, či Ōtziho – muža z alpského ľadovca), dostal meno aj fosilný nález leva jaskynného. Pomenovali sme ho po našom veľikánovi „lev Ludo“. Viacerí matičiari z Liptovského Mikuláša nám zatelefonovali do redakcie s negatívnou reakciou na pomenovanie kostry menom Ludo. Prekáža im hlavne nie príliš účtívny prístup k odkazu slovenského veľikána Ľudovíta Štúra. Výbor Miestneho odboru MS v Liptovskom Mikuláši prijal takéto stanovisko: „Výbor Miestneho odboru Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši, vyjadril na svojom zasadnutí počudovanie nad faktom, že tvorca zrekonštruovaného jaskynného leva pomenoval ho Ľudom na počesť narodenia Ľudovíta Štúra. Štúr ako kodifikátor slovenčiny či významný politik je považovaný za jedného z najväčších Slovákov našich dejín. Pevne dúfame, že v budúcnosti k podobným pomenovaniám nebude dochádzať!

Nuž, možno práve pomenovanie kostry leva po Ľ. Štúrovi, v širokej slovenskej verejnosti prebudí záujem nielen o históriu slovenského národa, ale aj o históriu slovenskej prírody a jej ochranu. Návštevníci múzea ho môžu takto po prvýkrát uzrieť na vlastné oči.

Model kostry leva vznikol v ateliéri Mgr. art. Petra KLAUDÍNYHO v Martine.

gického hľadiska je svedkom tej minulosti slovenskej prírody, keď sa po našom území ešte potulovali stáda mamutov, sobov, bizónov či koní spolu s nosorožcami srstnatými, prajeleňmi a praturmi. Mnohé z týchto zvierat boli aj korisťou levov jaskynných, potomkov euroázijských

jaskynných malieb praludí zo západnej Európy vieme, že ich srst' sa sfarbením podobala srsti dnešných levov. V zimných mesiacoch však bola dlhšia a hustejšia, pripomínajúca skôr srst' tigrov ussurijských. Samce levov jaskynných nemali na rozdiel od samcov dnešných levov hrivu, ale len hustej-

POLEMIKA

■ VEĽKOLEPOŠŤ NÁLEZU

Okrem veku a ojedinelosti spočíva veľkoleposť nález v niekoľkých jeho ďalších prioritách – je to prvá kostra leva jaskynného nájdená na Slovensku, pričom patrila jednému z najväčších jedincov druhu s lebkou dlhou takmer štyridsaťtri centimetrov. Zároveň to bol najvyššie situovaný komplexnejší nález druhu, aký bol dosiaľ pre vedu známy, keď bol objavený v nadmorskej výške 1 330 metrov.

Ale vráťme sa na začiatok. Všetko sa to začalo v novembri 2006, keď sa pri obhliadke fosilných nálezov priamo na lokalite, dlho utajovaných a strážených členmi speleologickej skupiny Liptovský Trnovec pred nepovolanými „lovcami skamenelín“ (začo im patrí nesmierna vďaka!), popri fosilných zvyškoch medvedov jaskyn-

GLOSA

Pútavo o Štúrovi

V matičnom týždenníku sme už viac ráz informovali o prednáškových aktivitách docenta Júliusa Lomenčíka, ktorý vie svoje publikum zaujať mimoriadne pútavým a na informácie bohatým prednesom. Preto aj študenti Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Rimavskej Sobote si mohli ešte koncom roka rozšíriť vedomosti o najvýznamnejšej osobnosti slovenského národa a nositeľa mnohých zvukových prívlastkov, akým bol kodifikátor spisovnej slovenčiny, jazykovedec, spisovateľ, učiteľ a poslanec uhorského snemu Ľudovít Velislav Štúr, práve jeho pričinením. Okrem toho, že sa dozvedeli veľa novínok, ako došlo k samotnej kodifikácii slovenského spisovného jazyka, prednášajúci auditorium zaujal aj poznámkami o tom, že Ľ. Štúr ovládal popri slovenčine ešte desať ďalších jazykov, že ho spolužiak na nižšom gymnáziu liečil vínnou kúrou, keď ochorel, aj to, že už ako dospelý chcel sa naplno oddať práci pre národ, preto sa bránil láske, ba dokonca od takýchto citov a túžby ženíť sa, príkro odhovárať aj svojich druhov. Sprievodným podujatím zaujímavej a poučnej prednášky bola putovná výstava o živote a diele Ľudovíta Štúra, ktorú študentom a pedagógom školy poskytol Dom Matice slovenskej v Rimavskej Sobote.

Ingrid ŠULKOVÁ

Slovenský festival poézie má za sebou dvadsiatu druhú kapitolu Beniakové Chynorany poznajú víťazov

Jozef VACVAL, predseda MO MS Chynorany – Foto: Jakub KOVALÍK

V Chynoranoch sa už tradične stretávajú recitátori a priaznivci poézie z celého Slovenska na Slovenskom festivale poézie Beniakové Chynorany. Táto prehliadka sa vlní v decembri uskutočnila už po dvadsiaty druhý raz. V spolupráci s inými inštitúciami sa významným podielom na organizovaní a zabezpečení úspešného priebehu festivalu podieľali aj MO MS v Chynoranoch, Dom Matice slovenskej v Prievidzi a Dom Matice slovenskej v Košiciach.

Stanislav BAJANÍK prednáša Stopy Ľ. Štúra vo svete.

Ústredie Matice slovenskej v Martine festival zaradilo do hlavných aktivít v roku 2015. Na tejto najznámejšej a najvýznamnejšej chynorianskej kultúrnej udalosti roka sa aj preto ako hostia zúčastnili prvý podpredseda MS Jozef Šimonovič a členovia výboru Matice slovenskej Stanislav Bajanič a Vlastimil Uhlár.

■ KRÍŽ A ČIAPKA

Predvečer festivalu sa uskutočnilo spomienkové podujatie k dvojstému výročiu narodenia Ľudovíta

Štúra. Pripravili ho miestni matičiari v spolupráci so ZŠ Valentína Beniaka a speváckym zborom Benetky. V programe zazneli národné piesne, ziačky predviedli v celoslovenskej súťaži Hviezdoslavov Kubín ocenenú zdramatizovanú báseň Janka Kráľa Kríž a čiapka a pridali aj niekoľko klavírnych skladieb. Zážitkom pre účastníkov večera boli vystúpenia matičných hostí. Stanislav Bajanič svojou prednáškou Stopy Ľ. Štúra vo svete, založenou na dlhoročnej skúsenosti z matičnej práce medzi

zahraničnými Slovákami, poskytol informácie o úcte k Štúrovej činnosti a o vplyve a sile jeho pamiatky na udržiavanie národného povedomia miliónov Slovákov niekoľkých generácií žijúcich v cudzine či už bližšie k našim hraniciam alebo až v zámorí v Amerike i v Austrálii.

Neutíchajúci potlesk sprevádzal recitácie básni Valentína Beniaka a Milana Rúfusa v podaní herca, recitátora a dnes významného matičného predstaviteľa J. Šimonoviča. Bolo veľkým potešením pre prítomných počuť naživo jeho prednes, väčšine prítomných známy iba z rozhlasových a televíznych prenosov alebo z nahrávok na zvukových nosičoch. O jeho interpretačnom majstrovstve sa mohli presvedčiť i účastníci nedeľnej svätej omše.

Večer obohatila aj vernisáž obrazov známeho slovenského maliara a pedagóga Jozefa Jelenáka, na ktorej sa umelec osobne zúčastnil.

■ BRODZIANSKE FINÁLE

Účastníci festivalu si prezreli aj chynoriansky Adventný jarmok i priestory Pamätnej izby Valentína Beniaka a miestneho etnografického múzea. Večer ich v Katolíckom dome v Chynoranoch čakali dva programy – hudobný, v podaní charizmatického Martina Geišberga, a komediálny Jánošík dnes v naštudovaní chynorianskeho klubu Jednoty dôchodcov.

NEKROLÓG

S lútosťou a úprimným zármuikom sme koncom minulého roka prijali správu, že v doliečovacom ústave v Štiavničke dotliklo šlachetné srdce úprimného a obetavého slovenského patriota, dlhoročného aktívneho člena Matice slovenskej a iných vlasteneckých organizácií a združení inžiniera Ľudovíta MIŠÍKA. Túto smutnú správu nám oznámila ošetrovatelka z penziónu Vila Vítae, kde nebolhy prežival posledné roky života.

Opustil nás obetavý patriot

Ľudovít Mišík sa narodil 18. júna 1922 v Ružomberku. Svoj činný život prežil v rodnom meste, ale aj vo Švédsku a v USA, odkiaľ sa začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia vrátil medzi svojich rodákov do vlasti, aby sa aktívne zapojil do národných aktivít nielen na Slovensku, ale aj medzi krajanmi vo Vojvodine a v Ukrajine. Významne pomáhal najmä pri finančnom zabezpečovaní budovania pamätníkov venovaných slovenským dejateľom – A. Bernolákovi, Š. Moysesovi, K. Kuzmánymu, M. R. Štefánikovi, A. Hlinkovi, pamätných tabulí slovenským osobnostiam a historickým udalostiam po celom území SR i v slovenskom zahraničí a pri mnohých kultúrno-osvetových podujatiach, za čo mu patrí úcta a vďaka. Dlhé roky pomáhal aj pri rozvoji športovej činnosti v Ružomberku.

Bol nositeľom najvyšších matičných ocenení doma i v Srbsku. Matičiari i ZSI Korene v ňom strácajú morálnu oporu, svojho dlhoročného sympatizanta a podporovateľa.

Nech mu Boh opláti, čo sme my nestihli.

Stanislav BAJANÍK

Marián GAJDOŠ – jeden z víťazov festivalu.

Samotná finálová súťaž sa konala v peknom prostredí Slovenského múzea A. S. Puškina v Brodzanoch. Kvalifikovalo sa do nej dvadsaťšesť recitátorov v troch kategóriách na základe výsledkov z krajských kôl uskutočnených v Modre, Topoľčanoch, Banskej Bystrici, Ružomberku a Košiciach, kde súťažilo vyše sto recitátorov. Potešujúca je skutočnosť, že sa na výberových kolách v porovnaní s minulými ročníkmi zvýšil počet recitátorov najmä z radov mladej generácie.

Víťazmi jednotlivých kategórií súťaže v umeleckom prednese XXII. Slovenského festivalu poézie Beniakové Chynorany sa stali: I. kategória (do 15 rokov) – Linda Schuchmannová, Komárno; II. kategória (do 20 rokov) – Frederika KAŠIAROVÁ, Dačov Lom; III. kategória (nad 20 rokov) – Marián GAJDOŠ, Chynorany.

Cenu starostky obce Chynorany za najlepšie prednes básne Valentína Beniaka získala

Radka SOLÁROVÁ z Košíc. Cenu za objavnú dramaturgiu a inვენčnú interpretáciu Marián GAJDOŠ z Chynorian a Cenu Andreja Zábredského za najlepšie prednes slovenskej klasiky Kristína JEŽOVÁ z Chynorian.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Prečo sa
veci utajujú?

Ak sme sa o organizovateľských náslonostiach na Silvestra v Nemecku, ale aj vo Finsku, v Rakúsku či vo Švajčiarsku, vyprodukovaných pre niektorých „vítanými“ príšielcami, nemohli niekoľko dní dozvedieť – bola niekde chyba. Netreba vidieť všetko len bielo alebo čierne, ale ak jedni nemusia mať tzv. verejnoprávne médiá a iní ich mať musia také, aké ich majú – je niekde chyba.

A kde je odpoveď na otázku, prečo nemá preniknúť na obrazovku verejnoprávnej RTVS zvonka o takom matičnom podujatí, akým bola už deviaty raz po sebe batizovská Kúdelná noc? Veď ako sa môže slovenská verejnosť dozvedieť, že matičiari v podtatranskej obci ukázali divákovi z Batizoviec a okolia užitočné a umné prežívanie času od adventu po fašiangy, ak to ľudu neukážeme? Ide o vec neohodnú povšimnutia alebo až natoľko sa vymykajúcu z naliňovaných trendov sveta, že sa nesmie propagovať?

Bolo to naozaj tak: popri veľkom matičnom znaku víťalo stovky (!) účastníkov heslo Zachováme tradície predkov. Vďaka zručným prstom mladých Batizovčaniek videli sme, ako sa z konope priadli na kúdeliach nite. A popritom nám spoločne s mládenkami naznačili, ako dokázali naši predkovia spojiť užitočnú prácu so zábavou. Jej korením bolo hľadanie životného partnera, čomu slúžili tajuplné obrady...

Duša celého podujatia, vzácny miestny matičný predseda Milan Pastrnák priznal, že pre neho je príprava pásma tradícií celoročnou úlohou. Angažuje sa pri tom jeho manželka aj všetkých päť dcér i vnúčikov. Lebo súčasťou úsilia miestnych matičiarov je aj odovzdávanie tradícií následníkom, deťom a vnukom, aj zachovávanie predmetov, ktoré sprevádzali život v minulosti. Zárukou, že tradícia nezhasne, je aj miestny starosta Gabriel Bodnár, srdcom matičiar, donedávna ešte aktívny účastník kúdelnej izby. Aj kultivovaný uvádzač programu učiteľ Vladimír Perička.

Zväčša mladí batizovskí matičiari preukázali, že bez uchovávanía a pestovania tradícií by bol život prázdnejší. A že návraty do minulosti môžu byť aj poučné v tom, ako sa možno vyrovnáť s podmienkami života a prežitia jednotlivcov, rodín i národa aj v súčasnosti. A to sa vari má utajovať? Alebo to, že Matica je silná aj vďaka takým matičiarom, ako sú batizovskí?

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Ludovít Štúr – stála a živá inšpirácia lásky k národu Chmelovčania na poctu veľikánovi

Text a foto: Mária MURDZIKOVÁ

Matičiari v obci Chmelovec v Šariši pripravili pri príležitosti dvojtého výročia narodenia Ludovíta Štúra bohatý kultúrno-spoločenský program. Sála tamojšieho kultúrneho domu sa zaplnila do posledného miesta, aj keď snehové vločky vytrvalo zahaľovali pod svoju perinu cesty i celú prírodu. Všetci chceli byť na slávnosti a precítiť každú vetu a pesničku, ktorá zaznela na poctu nášmu veľikánovi.

Slávnostnú akadémiu otvorila dlhoročná predsedníčka MO MS Mgr. Irena Vereščáková. O Ludovítovi Štúrovi povedala, že bol príkladom človeka, kresťana, ktorý Slovákom nerozdeľoval, ale spájal, a práve v 19. storočí jeho názory predstavovali symbolický most medzi mystickým Ruskom a demokratickým Západom. Ako erudovaný tvorca našej národnej identity kládol veľký dôraz na vzdelávanie, lebo vedel, že len vzdelaný národ dokáže obstať v prítomnosti a tvoriť budúcnosť.

■ V ATMOSFÉRE SRDEČNOSTI

Starosta obce Ján Jakab privítal hostí a prítomných ľudsky teplými, srdečnými slovami.

Báseň Ludovítovi Štúrovi, ktorú napísal Ferdinand Vokál, predniesla podpredsedníčka KR MS Prešovského kraja Mária Murdziková. Po nej dostali priestor doc. PhDr. Ladislav Bartko, CSc., ktorý zaujal vo vystúpení menej známymi reáliami zo života nášho veľikána. O činnosti MO MS v Prešove a o podujatiach v Roku L. Štúra informoval prítomných PhDr. Ladislav Matisko. V kultúrnom programe vystúpili na javisku najprv tí najmladší – prváčka Annamária Maňošová zaspievala ľudové piesne z regiónu spolu s jej otcom Jozefom Maňošom. Detský folklórny súbor Čerešenka zatancoval zmes ľudových tancov, pri ktorých ich sprevádzal Miloš Tivader. Pestrou kytičku ľudových piesní uvili aj ženy z Chmelovca – Komlošanky, pod vedením Márie Jurečkovej.

Dlhoročná predsedníčka MO MS v Chmelovci Irena VEREŠČÁKOVÁ otvára akadémiu.

Miriám Gálová zahrála skladbu od Karla Hašlera Písnička česká. Zuzka Gálová a Patrik Jurečko citovali Štúrove myšlienky a potom zaznel prednes Modlitby L. Štúra z básnickej zbierky Spevy a piesne.

■ V DUCHU EKUMÉNY

Slávnostná akadémia sa niesla aj v duchu ekumény. Najprv účinkoval spevokol evanjelickej cirkvi, ktorý dirigovala členka Košickej filharmónie Emília Gálová, a po ňom vystúpil zmiešaný zbor pri rímskokatolíckom Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Chmelovci. Povzbudivé slovo zarezonovalo aj z vystúpenia farárky ECAV Mgr. Marcely Uhlárikovej, ktorá pripomenula neutešený stav a rozpoloženie slovenského národa počas Štúrovho života. Pozvanie prijali aj rímskokatolícky duchovný Mgr. Pavol Jenča a gréckokatolícky kňaz Mgr. Milan Kuzmiak. Obohatením programu v závere bolo vystúpenie hudobnej skupiny Bratrickovci. Šikovné ruky chmelovských matičiarov pripravili po akadémii pohostenie a krásna matičná torta doslova vyrazila dych... Vďaka za to patrí výboru MO MS, Obecnému úradu aj všetkým účinkujúcim, ktorí rozdelili krásu a pokoj do našich ďalších dní.

ním programu v závere bolo vystúpenie hudobnej skupiny Bratrickovci. Šikovné ruky chmelovských matičiarov pripravili po akadémii pohostenie a krásna matičná torta doslova vyrazila dych... Vďaka za to patrí výboru MO MS, Obecnému úradu aj všetkým účinkujúcim, ktorí rozdelili krásu a pokoj do našich ďalších dní.

Na Kysuciach v okrese Čadca pribudol ďalší dôstojný slovenský symbol Nový dvojkriž v Staškove

Text a foto: Martin TURÓCI

V kysuckej obci Staškov, rodisku Jozefa Kronera, postavili na vrchu Kyčera nový slovenský dvojkriž, ktorý posvätil miestny farár Anton Galus.

Pôvodný drevený a poškodený križ nahradil vyše šesťmetrový pozinkovaný kovový dvojkriž, ktorý sa dočká čoskoro aj osvetlenia. K hlavným iniciátorom a sponzorom osadenia symbolu Slovenska patrili predseda staškovských národnárov Ján Kozák s rodinou a starosta Staškova Ing. Ladislav Šimčísko, ktorému obec bola pri uskutočnení tohto zámeru veľmi nápomocná. Ako povedal vo svojom príhovore zakladajúci člen Matice slovenskej spisovateľ PhDr. Pavol Holeštiak, PhD.: „Ide o druhý slovenský dvojkriž v okrese Čadca. Ten prvý v Čadci na Capkovom vrchu sa už stáva každoročným cieľom tradičného výstupu, kde býva svätá omša a kultúrny program. Odmenou po výstupoch je v Čadci, ale aj v Staškove nádherný výhľad. Je chvályhodné, že sa dá takto

svojpomocne urobiť za málo peňazí veľa muziky. Tento príklad už teraz priťahuje, v nastúpenej ceste sa bude pokračovať a pribudnú ďalšie symboly nášho

národa a slovenskej štátnosti.“ Prítomných pozdravili aj krajský podpredseda SNS Slavomír Kupka a živou hudbou zanôtili známi staškovskí folkloristi.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, tak ako sme sľúbili koncom roka, pokračujeme v našej obľúbenej rubrike a veríme, že vám do nej za správne odpovede dokážeme zabezpečiť aj lákavé, hodnotné ceny. V obsahu tohto čísla SNN je niekoľko pozoruhodných črt a vizitiek zaujímavých osobností a rozhovorov s nimi. Na dnešnú otázku nás nakriatol profil najlepšieho slovenského športovca 20. storočia.

• **Koľkokrát bol krasokorčuliar Ondrej Nepela olympijským víťazom?**

Svoje odpovede nám posielajte na známu adresu uvedenú aj v tiráži SNN do konca januára 2016.

PRIPOMÍNAME SI

16. januára
– sto rokov od smrti slovenského röntgenológa, profesora budapeštianskej lekárskej fakulty Vojtecha Alexandra (1857 – 1916)
– okrúhle výročie má naša najlepšia plavkyňa v histórii športového plávania na Slovensku, dnes úspešná trénerka Martina Moravcová

17. januára
– pred deväťdesiatimi rokmi rokmi bývalí českí a slovenskí legionári založili obec legionársku, ktorá mala veľký politický vplyv, vlastnú banku a postavila po republike súbory obytných budov, tzv. legiodomy (1921)
– päťdesiat rokov od smrti prvej Husákovskej manželky, herečky a režisérky Novej scény Magdy Husákovskej-Lokvencovej (1916 – 1966)

18. januára
– pred šesťdesiatimi rokmi (1956) havarovalo v Levočských vrchoch dopravné lietadlo na linke Košice – Bratislava, z dvadsiatich šiestich cestujúcich a členov posádky zahynulo dvadsaťdva ľudí

19. januára
– pred sto tridsiatimi rokmi sa narodil novinár a funkcionár Slovákov v USA Ivan Bielek, signatár Pittsburskej dohody, neskôr čestný predseda Slovenskej ligy v Amerike (1886 – 1942)

– desať rokov od tragickéhó nehody vojenského lietadla Slovenskej armády An-24; pri návrate z misie OSN zahynulo blízko slovensko-maďarských hraníc štyridsaťpäť ľudí, jeden vojak zostal nažive

20. januára
– pred sedemdesiatimi rokmi vznikla na Slovensku Strana práce (1946), za svojho predsedu vymenovala Ivanu Dénera, po niekoľkých mesiacoch sa premenovala na Sociálnodemokratickú stranu na Slovensku, na ďalší rok sa spojila s českými sociálnymi demokratmi a napokon s KSČ

– päť rokov od smrti nezabudnuteľného slovenského spisovateľa a esejistu, čestného predsedu Spolku slovenských spisovateľov Ladislava Ťažkého (1924 – 2011)

21. januára
– stodeväťdesiat rokov, čo v Uhorsku vznikla Matica srbská (1826), podľa tohto vzoru si v nasledujúcich rokoch zakladali nemaďarské národy v Uhorsku svoje národnokultúrne inštitúcie; o politickom despotizme maďarských úradov voči Slovákom svedčí fakt, že poslednou (a prvou zakázanou) bola Matica slovenská

– deväťdesiatpäť rokov od narodenia dlhoročnej členky SND herečky Márie Prechovskej (1921 – 1995), absolventky herectva na viedenskej akadémii

22. januára
– pre nezvyčajný výskyt pornografie zakázala panovníčka Mária Terézia pred dvostaťšesťdesiatimi rokmi (1756) tlačiť a rozširovať nemravné poviedky a kresby

– dvestotridsať rokov od narodenia prvého slovenského jazykovedca odborníka na porovnávaciu slavistiku Jána Herkela (1786 – 1853)

– šesťdesiatpäť rokov by mal jeden z najvýznamnejších slovenských športovcov všetkých čias krasokorčuliar Ondrej Nepela (1951 – 1989), trojnásobný majster sveta, päťnásobný majster Európy, olympijský víťaz

(jč)